

GENEL KAMU İLK DERS

İnsanlık tarihi çok eskiye gider. Ama devlet dediğimiz yapı yakın zamanda ortaya çıkmıştır yani tarihin uzun bir zamanında insanlar devletsiz toplum halinde yasadılar. Önce devletsiz toplumdan devletli topluma geçişe bakacağız. Temel görüş var bunun hakkında. İnsanlar devletsiz toplumdan devletli topluma geçtikten sonra ki devletli topluma geçmek demek yöneten yönetilen ayrımının kesin olarak yapılması demektir, yani yönetenler var krallar gibi bir de yönetilenler var. Dolayısıyla aslında devletli topluma geçiş eşitsizliğin kutsallaşması demek, yani yönetilen yöneten ayrımının kurumsallaşması demek.

Devletli topluma geçildiğinde devlet ilk halinden günümüze kadar hangi aşamalardan geçiyor? Burada da söyle bir sıralama yapılıyor; devletsiz topluma ilkel toplum denir. İlkel toplumdan devletli topluma geçerken ilk olarak kent devletleri karşımıza çıkıyor, kent devletleri küçük küçük devletçikler, yani bugünkü şehirler gibi ama nüfus çok daha az yüzölçümü daha küçük, yüzlerce var. Kent devletleri yıkılmasından sonra feodal toplum ortaya çıkıyor. Feodalizm yıkılmasından sonra da imparatorluklar geliyor. İmparatorluklardan sonra da günümüzü ifade eden modern devlet çıkıyor. Modern devlet sadece günümüz devleti insan haklarına saygılı devlet anlamında değil, bu anlamda devlet anlamına gelmiyor. Modern devlet sadece günümüzden 200 maksimum 250 yıl öncesine dayanan bir sürede şekillenmeye başlayan, bu devlet tipini kendinden önceki diğer devlet tiplerinden ayırt etmek için kullanılan bir tabirdir modern devlet. Bugün devlet dediğimiz şey aslında modern devlet. İlerici çağdaş hukukun her zaman üstün tutulduğu devlet anlamında değil çünkü böyle olmayan da bir sürü modern devlet var. Modern devlete bir sürü unsur yüklenmiştir ama bu unsurların tümünü bulundurması gerekmiyor modern devletin. Daha önceki dönemlerde bu unsurları barındıran bir devlet yok modern devlet ile mümkün olabiliyor bu. Tarihin belirli bir dönemine kadar temel sorun iktidarın dağılık olması yani iktidarın siyasi gücünü kullanan birden fazla aktör olması. Bütün mesele bu siyasi iktidarın bir yerde toplanması merkezileşmesidir. Sonra siyasi iktidar merkezileştikten sonra su mücadele başlıyor, devlet denen o yapı daha çok güç toplamış oluyor ki bunu kötüye kullanması çok muhtemel.

Peki, biz bu gücü nasıl sınırlandıracağız? Burada toplum sözleşmecileri devreye giriyor yani devletsiz toplumdan devletli topluma bir toplum sözleşmesi ile geçildiği, insanların toplum sözleşmesi ile belirli hakları vs. devrettikleri söylenir. Toplum sözleşmeleri günümüz anayasalarıdır. Yani kimin hangi yetkiyi hangi çerçevede kullanacağını, kullandığı yetkinin nasıl denetleneceğini, temel hak özgürlüklerin nasıl kurulacağını söyler. Bu tartışmalar o zamandan başlıyor. Siyasi iktidar merkezileştikten sonra biz egemen yetkiyi nerden alacak yetkisi ne zaman meşrudur ona bakarız. Yani bir yere kadar siyasi iktidarın merkezileşmesi mücadelesi var, o merkezileştikten sonra da onun sınırlandırılması cabası başlıyor.

Kavramlar:

İktidar: nedir iktidar? Birinin davranışlarını yönlendirebilme gücüdür, birinin davranışlarını kontrol edebilme gücü. Mutlaka siyasi iktidar olması gerekmez, birden fazla kişinin olduğu her yerde olabilecek bir şeydir.

Siyasi iktidar: bizim derste iktidar derken bahsettiğimiz şey budur. Burada her hangi bir güç ilişkisini değil örneğin bu sınıftaki güç ilişkisini değil, siyasi iktidar dediğimizde artık toplumun genelini yönlendirebilme, kontrol edebilme gücünden bahsederiz.

Meşruiyet: Yasallıktan farklıdır. Bir eylemin sadece yasal dayanağa sahip olması değil; aslında onun kabul edilmesi, ona onay verilmesi, rıza gösterilmesi de gerekir. Bir yönetimin daimi olabilmesi için, egemenliğini sürdürülebilir kılması için toplum tarafından meşru kılınmış olması gerekiyor.

Egemenlik: en üstün buyurma gücü. Zor ve iknanın birleşimidir yani yönetenler hem zora başvurur hem de kitleleri ikna etmeye çalışır. Bir devletin yeri geldiğinde zora başvurması lazımdır. Fakat hiç bir devlet salt zorbalık ile varlığını sürdüremez bir süre sonra kargaşa çıkar.

Devlet: ülke egemenlik ve insan unsurunun birleşimidir. Ama sadece bu üç unsurla tanımlanmaz.

GENEL KAMU İKİNCİ DERS 2.10.2019

Devletli topluma geçince ilk olarak kent devletleri ile karşılaşırız. Yüzlerce kent devleti var. Bizi özellikle ilgilendiren antik yunan kent devletleridir çünkü demokrasinin ilk örneğidir ve aslında günümüzde birçok siyasi uygulama da orda karsımıza çıkıyor. Sonra feodal dönem çıkar Avrupa’da ortaya çıkar. Dünyanın her yerinde aynı anda başlayıp bitmez. Modern devlete kadar mücadele iktidarın merkezileşmesi iken, modern devlet kurulduktan sonra mücadele iktidarın sınırlandırılması oluyor. İnsanlık tarihinin çok uzun zamanında insanlar devletsiz toplumda yaşıyorlardı yani buna da ilkel toplum deniliyor. İlkel toplumda avcılık, toplayıcılık var küçük aileler var eşitsizlik çok az. Sonra ölçek biraz daha büyüyor biraz daha geniş aileler oluşuyor, sayı kalabalıklaşıyor, kabile olarak adlandırılıyorlar, bahçecilikle geçiniyorlar. Ama hala yöneten yönetilen ayrımı çok net değil. Bu ayrım devlet kurulması ile oluşuyor. Yerleşik hayata geçildikçe nüfus da artıyor, çünkü göçebe hayattaki insanlar çok fazla çocuk sahibi olmuyor. Daha fazla üretim vs. de nüfus artısını etkiliyor. Yerleşik hayata geçiş devletsiz toplumdaki devletli topluma geçişin ilk aşaması. İlkel toplumlara baktığımızda devletli toplumlarda olmayan şeyler var.

Devletsiz toplumda devletli toplumdaki farklı olarak ne var? İlkel toplumlar bir kere, pazarın veya piyasanın olmadığı toplumlar. Takas usulü var. En fazla mahalli pazarlar kuruluyor. Devlet yok.

(Piyasa nedir? Piyasa aslında ihtiyaçtan fazlasını ürettiğimiz zaman karsımıza çıkar. Sadece kendi ihtiyacımız kadar ürettiğimiz zaman piyasa olmaz.)

Antik yunan kent devletleri bizim için önemli. Antik yunandaki kent devletlerine polis devleti deniyor. Demokrasiyle ilk karşılaştığımız yer antik yunan. Aslında günümüze göre çok küçük ölçekli siyasal yapılardır. 5, 10 bin, belki biraz daha fazla nüfuslu olan yapılardır. Doğrudan demokrasi var.

Antik Yunan’da özgür olmak, “köle olmamak” demektir. Ben, beni yönetme işini başkalarına devredersem başkaları benim adıma karar verir. Doğrudan demokrasi denilen şey ile benim de siyasetle uğraşmam, yönetime katılmam gerekir. Doğrudan demokrasi denildiğinde ilk olarak Antik Yunan akla gelirse de o dönemin koşullarına bakıldığında kölelik ve kadınların yönetimine katılmadığı görülmektedir. Siyasal hayata aktif katılmak çok çok önemlidir. Antik Yunan yurttaşı için politikaya katılmak, siyasette yer almak özgürlüğün baş unsuru. Söz sahibi olmak doğrudan demokrasinin vazgeçilmezidir. Antik yunanda Atina’da bugünkü yasama yürütme yargı organına benzer organlar var. Halk meclisi var yasama organı olarak, besyüzler konseyi var yürütme organı olarak, halk mahkemesi var yargı organı olarak.

Üç filozof var:

Sokrates: yazılı eser bırakmamıştır. Öğrencileri görüşlerini kitaplaştırmıştır. Demokrasi yanlısı değil. Aristokrasi yanlısı bir düşünür de değildir. Aristokraside aristokrat sınıfı vardır ve bu kişiler belirli bir soydan gelir soydan geçer denilir bilgi ve erdem sadece bu sınıfta var denilir. Sokrates’in eleştirdiği şey su; bilgi doğuştan verilen bir şey değildir sonradan edinilen bir şeydir. Dolayısıyla bilgi belirli bir sınıfa zümreye ait değildir bu yüzden aristokrasiye karşı çıkıyor. Aynı zamanda aynı gerekçe ile demokrasiye de karşı çıkıyor. Yönetebilmek için belli bir sınıftan gelmek gerekmez. Ama yönetebilmek

için bilgi sahibi olmak gerekir hatta sadece bu da yetmez birazda bilgece davranabilmek erdem sahibi olabilmek gerekir.

Erdemden kasıt nedir? Kendi çıkarının pesinde koşmamak, kamu yararını düşünmek yani yöneticinin kendi çıkarları pesinde koşmaması gerekir kamu yararı neyse bunun pesinde koşması gerekir. Bunun içinde kendini disipline etmesi gerekir.

Yani Sokrates yönetimin sadece aristokrasinin elinde olmasına karşı çıkıyor. Benzer nedenle demokrasiye de karşı çıkıyor. Sokrates, bilginin sonsuz olduğu görüşündedir. İnsan ne kadar çok biliyorsa, bir o kadar da ne kadar çok şey bilmediğinin farkın varır.

Platon: Sokrates'in öğrencisidir. Sokrates'in başına gelenlerden sonra demokrasiye şüpheyle yaklaşmaya başlıyor. Doğrudan demokrasiye eleştiren bir düşündürdür. Gençlik dönemi eseri devlet, yaşlılık dönemi eseri yasalar. "Doğduğun an bulunduğun sınıf hangisiyse onun gereklerini yerine getirmek zorundasın" görüşündedir. Aslında idealar dünyasında var olan bir ideal devlet var ve yeryüzünde var olan her devlet de idealar dünyasında var olan mükemmel devlete benzemeye çalışıyorlar.

Aristoteles: demokrasiye kuşkuyla yaklaşır. Her maddenin ideası o idealar dünyasında var. Her şeyin mükemmel formu idealar dünyasında yer alır. Maddenin içindeki formu ortaya çıkarmak önemlidir. İdeal bir devlet; "erdemli ve bilge insanların yaşadığı devlettir" diyor. Bir toplumun en yetkin forma ulaşabilmesi için erdemli insanlardan oluşması gerekir. Erdem ne dediğimizde de uçlarda olmayan, her şeyin ortasında olan demektir diyor, erdemli davranmak uçlarda davranmamaktır. Örneğin çok eli sıkı da olmayacaksın çok cömert de olmayacaksın hepsi yerine göre. Bir toplumun erdemli olması ayakta kalabilmesi için aşırı uçlarda olmaması gerekir. Yani aşırı zengin aşırı yoksul olmayacak.

Aristoteles'e göre yöneten kişi sayısına göre yönetim şekilleri ayrılıyor:

Her yönetim biçiminin bir iyi kötü yönetim şekli vardır. Tek kişi ise monarşi, tek kişinin egemenliği olan monarşi yozlaşmamıştır, yozlaşırsa tiranlığa dönüşür. Yozlaşmadan kastımız ne? Devlet yönetiminin adaletsiz davranması yani kamu yararının değil kişisel çıkarının peşinde koşması.

Bir grup yönetimi olduğunda aristokrasidir. Yozlaşırsa oligarşiye dönüşüyor.

Halk yönetirse cumhuriyet oluyor. Yozlaşırsa demokrasiye dönüşüyor.

İyi yönetim: monarşi, aristokrasi, cumhuriyettir.

Kötü yönetim: iyi yönetim yozlaşırsa ortaya çıkar. Tiranlık, oligarşi, demokrasidir.

Demokraside çoğunluk yozlaşıyor ve azınlığı görmezden geliyor. Yani çoğunluk kendi menfaati için koşuyor ve azınlığı hiçe sayıyor.

*üç düşünürün ortak özelliğı: doğrudan demokrasiyi eleştiriyor olmaları. Demokrasi taraftarı değiller.

GENEL KAMU 3. DERS 9.10.2019

İlk önce roma imparatorluğu güçleniyor sonrasında doğu ve batı olarak ikiye ayrılıyor. Batı roma yıkıldıktan sonra orada güvenlik açığı ortaya çıkıyor, otorite boşluğu ortaya çıkıyor. Bu ortaya çıkan otorite boşluğunu küçük küçük feodal senyörler dolduruyor. Bundan dolayı feodal devlet ortaya çıkıyor. Birkaç yüz dönüm topraklar var. Burada ekim dikim yapan çiftçiler var. Böyle bir yapı var malikâne sisteminde. Feodal dönemin birkaç karakteristik özelliği vardır. Bunlardan biri hiyerarşik bir toplumsal yapısı olmasıdır, yani alt tabaka üst tabaka vardır. Sınıflı toplum yapısı vardır. İkinci özelliği ise feodal dönemde merkezi siyasi iktidar yok. Ortaçağ, feodal dönem sonuna kadar bütün mücadele güçlü bir merkezi otorite kurulması yönündedir. Merkezileşmiş bir yerde otorite yok birden fazla otorite var aralarında güç mücadelesi var. Soyluluk aileden geçen bir şey olarak sayılıyordu yani belirli bir aileye mensup olduğunuzda soylu sayılıyordunuz eskiden. Bu dönemde toprak sahibi olmak soyluluk ölçütüdür çünkü zenginliğin ölçütü topraktır. Ne kadar çok toprak sahibiysen o kadar zenginsin. Tepede kral var ve varlığını sürdürmesine rağmen asıl yetki feodal beylerde ve kilisede. Feodal beyler o otorite boşluğunda yerel otoriteye dönüştü kendi malikânelerinde şatolarında topraklarında çiftçiler var köylüler var ve bunlar feodal senyörler için çalışıyorlar. Feodal beyler yerel otoritelere dönüşüp kendi mahkemelerini kurdular vergi topladılar gibi yani küçük devletçik gibi is yapıyorlar.

Kilise önemli bir siyasal aktördür. Bir de serfler var. En tepede kral var ama en güçlü otoritede değil çünkü feodal senyörler ve kilise çok daha güçlü. Soylular var altında, onların altında da onlar için savaşan şövalyeler var. O dönemde merkezi bir yapı olmadığı için, çünkü merkezilik modern devleti ortaya çıkaran bir şey, merkezi ordunun kurulması, siyasal otoritenin merkezileşmesi, vergi sisteminin merkezileşmesi gibi unsurlar merkezi devlet unsurları. Dolayısıyla bu feodal dönemde bunların hiç biri yok. Merkezi profesyonel bir ordu yok, şövalyeler var savaşanlar var yani. Feodal Lordlar kendileri için savaşması için şövalyelere toprak veriyor para veriyorlar. toprağı ne kadar kişi arasında dağıtırlarsa o kadar çok savaşçıya sahip oluyorlar ve bu da onları daha güçlü kılıyorlar. En altta da köylüler var çiftçiler var yani ekim dikim isini yapanlar var. Serfler deniyor bunlara. Serf ne demek dersek köle demek ve dereceleri var antik zamanda köleler mal statüsünde hiç bir hakkı yok ama bu dönemde köleler tamamen mal değil hiç bir hakkı yok değil belirli hakları var ama tamamen serbest de değil. Serfler nasıl ortaya çıktı? Romanın son dönemlerinde köylüler kente göç ediyor ve bunun önüne geçmek için, insanları kırsal alanda tutmak için Romalılar onları bulundukları yere bağlı tutacak bazı kurallar koyuyorlar ve serfler ortaya çıkıyor. Dolayısıyla bu feodal dönemde iyice kurumsallaşmış bir hale geliyor. Bazıları ileride haklarını satın alıyorlar ve serbest köylülere dönüşüyorlar, köylülerin hepsi serf değil yani. Serbest köylüler de var serfler de var yani. Toprakla beraber el değiştiriyorlar yani örneğin o malikâne sahibi sattı, serfler de toprakla beraber el değiştiriyorlar. Ekim dikim yaptıkları toprakta kendi ihtiyaçlarını karşılıyorlar kalanını Lord için çalışıyorlar. Yani özgür ile köle arası durumları var. Senyörlerin de aralarında silsile var lord kont duk kral diye. Bunların hepsi feodal senyör ama aralarında hiyerarşi var. Bu dönemin yapısına bakalım. Kent devletlerine baktığımızda insanların birbiriyle ilişki kurduğu kent hayatı var. Sonra ne oldu da orta çağın kapalı tarım ekonomisine dönüş oldu? Bu aslında romanın yıkılması ile olmuş bir şey. Akdeniz'de İslamiyet yayılıyor doğu ile batı arasındaki ilişkiler sekteye uğruyor kesiliyor, ticari ilişkiler kesiliyor ve o canlı kent hayatı yavaş yavaş yerini kapalı bir tarım ekonomisine bırakmaya başlıyor. Roma yıkılıyor ve canlı kent hayatı yerini kapalı tarım ekonomisine bırakıyor.

Kilisenin rolü: roma imparatorluğu kültürünü devam ettirmeye çalışıyor ilk zamanlarda manevi yönü öne çıkmıştır eğitim veriyor yoksullara yardım ediyor gibi. Kilise hastane yaptırıyor yoksulların yanında duruyor sonrasında yavaş yavaş kilise de ekonomik olarak güçleniyor. Kilisenin elindeki toplanan toprak miktarı artıyor ve güçleniyor manevi yönü giderek altta kalıyor ve bu zamanla insanlarda hoşnutsuzluk yaratıyor. Ticari duruma baktığımızda: kent yaşamı hareketliliği gitti, doğu batı arasında ticaret yok herkes kendi içinde yapıyor. Malikâne üretim birimidir. Malikâne içinde çalışan çiftçiler malikâne ihtiyaçlarını karşılıyor kendisinde olmayan başka malikânede üretilen bir şeye ihtiyacı varsa mahalli pazarda takas ile alıyor.

Ticaret nasıl hız kazanıyor: nüfus artışı ve artan ihtiyaçlar, hacli seferleri çok seferde düzenleniyor doğruya.

Sonuç? : Din açısından hacli seferlerinin sonuçları kısa ömürlü oldu, Müslümanlar kısa süre sona Kudüs'ü geri aldı. Ticaret açısından hacli seferi sonuçları önemlidir. Sınıflar; dua edenler savaşanlar çalışanlar. Sınıfları bütün kıtaya yaydılar batı Avrupa'nın feodal uykudan uyanmasını sağladılar yabancı mallara talebi artırdılar Akdeniz ticaret yolunu Müslümanların elinden aldılar ve bu denizi doğu batı arasında büyük ticaret yolu haline getirdiler.

Ticaret hareketlendikten sonra ne oluyor? : Kuzey ve güneyde yeni ticaret merkezleri ortaya çıktı. Kapalı tarım toplumu yavaş yavaş değişmeye başlıyor. Çünkü daha önce para kullanılan bir şey değil insanlar ihtiyaçlarını mahalli pazarlarda takas usulü ile gideriyor. Oysa şimdi bir sürü yeni ticaret yolu keşfedilmiş, hacli seferleriyle bir sürü farklı yere gidilmiş ve yeni yerler keşfedilmiş, oralandan değerli ürünler yeni mallar geliyor ve bunlar artık haftalık mahalli pazar yerine kalıcı büyük panayırılar kuruldu. Ve burada satılmaya başlanıyor dünyanın her yerinden gelen farklı ürünler satılmaya başlanıyor ürün miktarı vs. artıyor bundan büyük pazarlar kuruluyor. Yerel ürünler yerine dünyanın farklı yerlerinden gelen malların satılması.

Panayırın güvenliği için tutulan özel polisler bekçiler vs. oluştu. Oradaki uyuşmazlıkları çözmek için de mahkemeler kuruluyor.

12.yydan sonra ticaret hız kazandıkça takasa dayalı ekonomi değişti, takas yerine para yaygınlaşıp ve zenginlik maddi olarak ölçütü değişti toprak değil parasal anlamda güçlü olduğu önem kazanmaya başladı toprak önemini yitirdi, ticaret hız kazandı. Bu gelişmelerin sonunda yeni bir toplumsal sınıf ortaya çıkıyor. Bu sınıfın adı burjuvadır. Burjuva ticaretle uğrasan bir sınıftır

12.yydan sonra: mal takası para oldu. Yeni toplumsal sınıf oluştu burjuva sınıfı. Kapalı ekonomi yerini yani kendi ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan küçük ölçekli ekonomi yerini pazar ekonomisi aldı. Pazar dediğimiz şey piyasa aslında. Kasabaların yerini büyüyen şehirler aldı.

Feodal dönemde zenginlik ölçütü topraktı şimdi para oldu, para burjuva sınıfının elinde. Yavaş yavaş güçleniyor burjuva sınıfı. Merkezi bir otorite yok, son derece imtiyazlı olan, istediği zaman kendi vergisini toplayan, kendi mahkemesinde hukuki sorunu çözen, ticaretinin güvenliğini sağlamak için kendi güvenliğini tutan feodal beyler siyasi olarak da çok güçlüler. Ama kilise de öyle, çok zenginleşmiş durumda, çeşitli imtiyazlara sahip durumda. Birden bire bir toplumda, ekonomik olarak bir sınıf çok güçlenirse mutlaka siyaseten de güçlenmek ister. Ekonomiye bu kadar yön veren bir grubun siyasi olarak da talebinin olmaması düşünülemez.

Tüccar sayısı artması, fauburgların genişlemesi, insanlar köyden şehre gidiyor, burgensis yani şehirli yani burjuva ortaya çıktı. Feodal gelenekler özgürlük oldu. Feodal kısıtlamalara karşı loncalar ortaya çıktı.

Loncalar tekel haline geliyor çok güçleniyor, ticareti çok fazla kontrol altına alınca ortadan kaldırılıyor.

Şehirli/tüccar ne istiyor yani burjuva ne istiyor?: şehirlerde mahkemeler kurmak istiyor, lord çıkarına hüküm veren mahkemede değil kendi çıkarını da gözeten mahkeme de yargılanmak istiyor, lordlara haraç ödememek, kiliseye vergi ödememek, kendi vergilerini toplamak, hep alt tabaka üste vergi veriyor bu hoşnutsuzluk yaratıyor.

Sonuç? Şehirliyer yavaş yavaş lordların haklarını satın alıyor lordlar para karşılığı belirli haklarını veriyor. Ticaretle uğraşanlar yani tüccarlar lonca birlikleri kuruyor, lonca bugünkü sendikadır. Loncalar şehirlerde tekel haline geliyor yani başka şehirden gelip orda ticaret yapmanı engelliyor ticareti çok etki altına alıyorlar ve sonrasında ortadan kalkıyor.

Değişen ekonomi: toprak zenginliği yerini para zenginliği aldı. Feodal dönem başı ve sonundaki toplumsal sınıflar farklı ilk basta kilise feodal beyler var sonrasında burjuva sınıfı ortaya çıkıyor ve gücü eline geçiriyor, kiliseye ve feodal beylere karşı mücadele veriyor.

GENEL KAMU DÖRDÜNCÜ DERS 16.10.2019 ders notları

Köylü hayatındaki değişim: bazı köylüler özgür, bazıları toprağa bağlı. Feodal dönem başında toprak çok önemliken ileriki zamanlarda bunun yerini para aldı. Para önem kazandı para da burjuvazi sınıfında yani burjuvazi hem ekonomik hem siyaset yönünden önem kazandı. Köylü: tarım hala önemli. Çoğu insan şehirlere göç etti ama tarım yine de yapılmalı onların ihtiyaçları karşılanmalı. Köylü tarım yapmak için yeni alanlar arıyor. Terkedilen yerleri tarım yeri yapıyorlar, bataklıkları kurutuyorlar vs. yeni alanlar buluyorlar kendilerine. Elleri daha çok para geçince feodal beylere bağlı olanların bir kısmı bu parayla haklarını savunuyorlar. Ve lordlar da giderek siyasi gücünü yitirmeye başlıyor ve ekonomik yönden zayıflıyor. Toprakların büyük kısmı kilisenin elinde ve zenginlik ölçütünün toprak olduğu zamanlarda kilise çok güçlü ve kilisenin giderek manevi yönü geri planda kalmış siyasi olarak öne çıkmış bir kurum demistik. Ve dolayısıyla söyle bir manzara karşımıza çıkıyor; bir tarafta lordlar ve kilise var diğer tarafta burjuva sınıfı ve köylüler var. Dönemsel olarak bunlar arasında bir ittifak kuruluyor yani köylülerle burjuva sınıfı, lordlarla kiliseye karşı is birliği yapmaya başlıyorlar. Bu is birliği ilerleyen zamanlarda da görülür.

Kır ve kent arasında işbölümü, tarım yapılacak alanın genişlemesi, köylü için pazarın genişlemesi, köylüler kilise topraklarına saldırıyor kilise ise gücünü kaybetmemek için direniyor.

Sınıflar çatışıyor: köylüler kiliseye karşı isyan ediyor ve bastırılıyor, burjuvazi feodal lordlara karşı, köylü ve burjuvazi ittifakı yapıldı is birliği var. Veba salgını yaşanıyor Avrupa nüfusu üçte biri ölüyor ve çalışacak insan sayısı azalıyor.

Veba salgını sonucunda: is gücü azalınca emek değeri artıyor, kilise güç kaybetmeye başlıyor, köylü isyanı oluyor.

Pazar için üretime geçiş: toplumsal gelişme ardında ekonomik faktör yatar. Ticaret yapıldığından zanaatkârlık önem kazanıyor ve kendi loncalarını kuruyorlar, çiftçilik yerine zanaatkârlık yapmak için şehre gidiliyor, küçük atölyelerde üretim yapılıyor. Tüccarlar gibi ustalar da loncalasıyor, esnaf loncaları kuruluyor, usta kalfa çırak aynı loncaya üye oluyor, pazarlar büyüyor ticaret büyüdükçe, helal fiyat yerine piyasa fiyatı geliyor.

*Loncalar hakkında bilgi: ilk önce dayanışma için kuruluyorlar, ticaretle uğraşanları güçlendirme işlevini yerine getiriyordu. Ama sonrasında çok güçleniyorlar, ticaret yapabilmek için katı kurallar getiriyorlar, tekel haline geliyorlar ve ticaretle uğraşmak isteyenler bunu engel olarak görüyor. Sonrasında kapatılıyor.

Geç feodal dönem: Ulus devlet nasıl gelişti?

(Feodal dönem sonu, ulus devletin ortaya çıkması.)

Ulus devlet modern devletin ilk aşamasıdır.

Ulus devlet nasıl ortaya çıkıyor? : Feodal dönem başında kilise deyince Katolik kilisesi akla geliyor küçük pazarlar var en tepede kral var ama feodal lordlar asıl önemli olan, insanlarda ülke bilinci yok, ulus bilinci yok.

15.yy da feodal yapıyı değiştiriyor, ulusal pazar ortaya çıkıyor, ulusal kilise ulusal dinler ortaya çıkıyor. Artık insanlar kendilerini feodal lordun değil kralın uyruğu olarak görüyor.

Uluslaşma dediğimiz şey aslında merkezleşme, birçok şeyin tekleşmesi, farklı farklı ulusların kendi içinde bir dininin olması gibi.

Burjuva sınıfı neden kralların güçlenmesini istemiş olabilir? : mallarını ticaret yolunda tek başına koruyamıyor, yani ticaret yaparken daha güçlü olarak korunmak istiyor, yağmaya vs karşı.

Merkezi iktidar ihtiyacı: istikrar isteği, güçlenen ve ticaretle uğrasan orta sınıfın güvenlik endişesi, düzenli ordu yokluğu, ticareti kolaylaştırma ihtiyacı.

Düzenli ordu kurulması: şehirlilerin krala maddi destek vermesi, kralın savaşanlar için feodal lordlara ihtiyacının kalmaması, gelişen teknolojinin profesyonel orduyu gerekli kılması, eğitilmiş ve tek işi savaşmak olan ordu ihtiyacı.

Kilisenin güç kaybetmesi: ulusçuluk duygusunun kiliseye bağlılığı azaltması, kilisenin çok zengin olması ama krala vergi ödemeyi kabul etmemesi, bazı davaların kilise mahkemesinde görülmesi ve bu mahkeme ile kralın mahkemesinin zaman zaman karşı karşıya gelmesi.

Papanın ülkelerin siyasi meselelerine karışması, kilisenin zenginliğinin halkta yarattığı hoşnutsuzluk, ulusal kiliselerin kurulması, dinde reform yapılmasıdır. Feodal yapıya vurulmuş en iyi darbelerden biridir.

16. ve 17. Yy da: ticaret yollarının değişmiş durumda ve uluslararası ölçekte ticaret yapılmaya başlanıyor. Ticarete güvenliğin sağlanması için ilk anonim şirketler kuruluyor böylece paranın korsan yağmasına karşı korunması çünkü yanlarında taşıyorlar. Pazarların büyümesi, aşırı zenginlik ve aşırı yoksulluk dönemi, fiyatlar çok artıyor.

Krallar arkasında gizli güçler: zengin tüccarlar ve bankerler kralları finanse ediyorlar. Savaş finanse ediliyor.

16-18. yy döneminde üretim biçimindeki değişim: lonca sistemi ye rel pazarlara uygun, ulusal ve uluslararası Pazar sistemine uygun değil, Pazar genişledikçe üretici ve tüketici arasında aracılarn girmesi, zanaatkarların rolünün azalması.

16-18. yy farklı üretim sistemler: ev/aile sistemi, lonca sistemi, eve iş verme sistemi, fabrika sistemi.

23.10.2019 dersi: quiz sınavı

Genel kamu besinci ders 30.10.2019

Devlet ticari hayatı katı kurallarla zorlaştırmamalı, ticareti engellememeli, ithalat ihracata ilişkin bu kadar katı politikalar gütmemeli, mülkiyet hakkı korunmalı (özel mülkiyet çok önemli fizyokratlar için ki liberalizm için de kilit bir şeydir)

Yine fizyokratlar da tarıma çok önem verirler. Toprağa çok önem verirler, çünkü toprağın özel mülkiyeti onlar için önemli bir şeydi. Hem fizyokratlar hem merkantilistler için tarım farklı farklı gerekçelerle önemli.

18.yyda merkantilist politikalar, merkantilist politikalar güden devletlere karşı hoşnutsuzluk artık kendini iyiden iyiye gösteriyor. Bunun aslında karşımıza en belirgin çıktığı toplumsal olaylardan biri Amerika'daki bağımsızlık savaşı ve o bağımsızlık savaşının başında ilan edilen Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi. Amerika aslında İngiltere tarafından sömürgeleştirilmiş bir yer. İngiliz kolonileri varken Fransa da Amerika'da, İngiltereyle beraber kolonileşme yarışı içine giriyor. İngiltere ve Fransa arasında büyük bir çekişme var. Ama burada galip çıkan İngiltere oluyor ve bir süre sonra Fransızlar bir iki yer dışında o toprakları tamamen İngilizlere terk etmek zorunda kalıyorlar. İngiltere gerçek anlamda orayı sömürüyor yani çok ağır vergi yükümü getiriyor, oranın kaynaklarını sömürüyor ve bu da giderek Amerikadakiler arasında (oradaki halk ve ticaret yapanlar) bir hoşnutsuzluk oluşturuyor. Ve işte Amerika'nın İngiliz kolonilerine karşı bağımsızlık mücadelesine girişmesi böyle oluyor. Boston Çay Partisi, Amerika'daki kolonistlerin Büyük Britanya'dan gelen çayı ve Büyük Britanya'yı protesto etmek için Boston Limanı'nda İngiliz gemilerindeki tonlarca çayı denize döküyorlar ve Amerikan Bağımsızlık Savaşını ilk tetikleyen şeylerden biri. 4 temmuz 1776 Amerikadaki İngiliz kolonileri Büyük Britanya'ya karşı savaşı başlatıyorlar ve Bağımsızlık Bildirgesi ilan ediyorlar. Bu bildirge daha sonra Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesine de esin kaynağı oluyor. Yani düşünsel olarak onu epey etkiliyor. Biz genellikle Fransız bildirgesini daha iyi biliriz. 20.yyda kabul ettiğimiz insan hakları belgelerinde, uluslararası sözleşmelerde bu hakların aslında farklı varyasyonlarını, farklı şekillerde formüle edilmiş hallerini görürüz.

Geçmişe doğru baktığımızda hem ulusal düzeyde hem de uluslararası düzeyde kabul edilmiş birkaç bağımsızlık bildirgesi var. Tabi uluslararası düzey derken kastettiğimiz şu aslında bütün insanların belirli haklara sahip olduğu fikrinin ilk defa açık açık ifade edilmesi açısından uluslararası. Böyle baktığımızda aslında insan hakları ya da temel haklar dediğimiz günümüzde böyle adlandırdığımız hakların yüzyıllar içinde farklı toplumsal sınıfsal mücadelelerle şekillendiğini görüyoruz. Aslında bu tarihsel sürece baktığımızda bir etki var buna karşı tepki var ve sonra belirli hak talepleri gündeme geliyor. Bu hak taleplerinin bir kısmı değişiyor, şekil değiştiriyor, çeşitli unsurlar ekleniyor veya çıkartılıyor ve 20.yy'a geldiğimizde artık bunlar uluslararası hukukun konusu oluyor. İnsan hakları hukuku olarak karşımıza çıkıyor.

Amerikan Bağımsızlık Bildirgesine şöyle bir bakalım oradaki ifadeler önemli Amerika'nın kuruluş felsefesini gösteriyor. (Bir de şu anki Amerika'nın Trump'ın yaptıklarına bakın o kuruluş felsefesine ne kadar uygun davranıyor görmüş olursunuz)

Şimdi şöyle başlıyor bildirge: İnsanlığı ilgilendiren olayların akışı içinde, bir ulus, kendini bir başka ulusa bağlayan siyasal bağları koparmak ve doğa yasalarının ve Tanrı'nın ona dünya devletleri arasında başısladığı bağımsız ve eşit yeri almak gereğini duyduğu zaman, insanlığın yarısına duyduğu o yerinde saygı, o ulusu bu ayrılmaya zorlayan nedenleri açıklamakla yükümlü kılar. Aşağıda gerçekler bizim için gayet açıktır: Tüm insanlar eşit yaratılmışlardır; Yaradanları tarafından başıslanmış, belli bazı vazgeçilemez haklara sahiptirler; yaşam, özgürlük ve mutluluğa erişme hakları da bunların arasındadır. Bu hakları güvence altına almak amacıyla, insanlar kendi aralarında yönetimler kurarlar. /// Yani aslında devlet bu şekilde ortaya çıkmış bir şeydir diyor burada devlet yaklaşımını görüyoruz, şimdi devlet neden ortaya çıkmıştır? Dönemin başından beri bunu konuşuyoruz. Devlet hangi gerekçeyle kurulmuştur? Farklı farklı açıklamalar görüyoruz. İşte bir tanesi de aslında toplum sözleşmecilerinin verdiği cevap.

Toplum sözleşmesi yaklaşımı ne der? -Devlet aslında toplum sözleşmesi ile kurulmuştur der ama bu toplum sözleşmesiyle siyasal topluluğa geçildiğinde yani devletsiz toplumdan devletli topluma geçildiğinde aslında o devlete hangi haklar veya yetkiler verildi, neler devredildi neler devredilmedi?

Buna verdikleri cevap açısından farklı düşünürler farklı yaklaşımlar geliştirirler ve ona göre de devlet farklı bir felsefeye dayalı olarak açıklanır yani devletin varlık nedeni sadece güvenliği mi sağlamaktır ya da devletin varlık nedeni doğuştan sahip olduğumuz belli başlı vazgeçilmez haklarımızı güvence altına almak mıdır? Bu soruya verdiği cevaba göre aslında o ülkede devletin hangi felsefeye dayalı olarak kurulduğunu ve hukukun neye göre şekillendiğini anlamak mümkün hale gelir.//// bu yönetimler gerçek güçlerini, yönetilenlerin onamasından alırlar; herhangi bir yönetim biçimi, bu hedeflere ulaşmada köstekleyici olmaya başladığında, bu yönetimi değiştirmek ya da düşünmek, yeni bir yönetim kurmak ve bu yeni yönetimin yetkilerini ve dayandığı temelleri, güvenlik ve mutluluklarını sağlayacağına en çok inandıkları bir biçimde düzenlemek ve kurmak, halkın hakkıdır; aslında sağgörü, uzun bir geçmişi olan yönetimlerin sudan ve geçici nedenlerle değiştirilmemesini buyurur; bu yüzden insanların durumlarını düzeltmek amacıyla alışlagelen yönetim biçimlerini değiştirmek yerine, kötülöklere katlanmayı yeğlediklerini deneyimler göstermiştir; ancak sürekli aynı amaca yönelik, uzun bir yolsuzluklar ve zorbalıklar silsilesi, ulusu, mutlak bir despotizme sürüklemek niyetini açığa vurursa, o zaman böyle bir yönetimi yıkmak ve gelecekteki güvenlikleri için yeni koruyucular seçmek, o ulusun hakkı ve görevidir. İşte bu kolonilerin sabırla katlandıkları durum bu olmuştur ve şu an, onları bu güne değin varolan yönetim biçimini değiştirmeye zorlayan gerekliliği, her zamankinden fazla hissetmektedirler. Büyük Britanya Kralı'nın yönetim devresi, ardı arkası kesilmeyen haksızlıkların ve sürekli baskıların çağı olmuştur. Tüm bunların amacı, bu devletler üzerinde mutlak bir tiranlık kurmaktır. Bunu kanıtlayabilmek için, tüm gerçeklerin tarafsız dünyaya ilan edilmesi gerekmektedir. ///Sonra işte İngiltere kralının, amerikan halkına yaptığı haksızlıkları, orayı nasıl sömürdüğünü anlatıyor ve ondan sonra bir takım haklar düzenliyor. Daha sonra düşüncelerini yakından inceleyeceğimiz liberalizmin de kurucu babası olarak bilinen düşünür John Locke'un görüşlerinden etkileniyor aslında bu bildirge. (Daha sonra detaylı olarak üzerinde durulacak ancak yeri geldiği için kısa bahsedeceğiz) John Locke liberal bir düşünür ve söylediği temelde şu: her kişi doğuştan belli haklara sahiptir ve devlet dediğimiz yapı da aslında o siyasal toplum aşaması bir sözleşmeyle bu haklarımızın korunması için geçilen bir aşamadır. Yani biz aslında devleti bu sahip olduğumuz hakları koruması için kuruyoruz. Devletin kuruluşunu nasıl açıklarsanız ona verdiğiniz yetki de o ölçüde değişir ve devletin kullandığı yetkinin ne zaman meşru olduğu ne zaman gayrimeşru olduğuna dair açıklamanız da buna göre değişir. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nde John Locke'un liberal felsefesinin etkisini görüyoruz.

Şimdi Fransa'ya biraz daha yakından bakalım orada nasıl durum devrim hangi koşullarda başladı ve Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nde hangi haklar karşımıza çıkıyor ve o bildirgeye yüklenen hükümlere biraz daha yakından baktığımızda aslında bugünkü uluslararası hukukta nasıl şekillendiğini anlamamız daha mümkün hale geliyor. Merkantilist politikalara en güçlü tepkilerin gösterildiği diğer yer de Fransa çünkü Fransa da tarım topluluğu. Nüfusun çok büyük bir bölümü tarımla uğraşıyor. Çok ağır bir vergi yükü altında tarımla uğraşan insanlar eziliyor. Sanayileşme İngiltere'nin çok gerisinde dolayısıyla sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan işçi sınıfı dediğimiz sınıf Fransa'da daha küçük daha güçsüz. Çok katı politikalar üretildiği için bu da şiddetli bir tepkiyi doğuruyor. Fransız Devrimi'nin öncesindeki toplumsal yapılara biraz bakalım çünkü Fransız Devrimini de tabiki Amerikan Bağımsızlık Savaşı gibi etkileyen etkileyen düşünürler var. Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ne baktığımızda o dönemin düşünürlerinin görüşlerinin de yansımasını görüyoruz. Ama hiçbir toplumsal hareket tabiki sadece bazı düşünürler bir takım fikirler ortaya attı ve kitleler bundan çok etkilendi diye yapılmaz. Aslında her zaman bunun ekonomik bir nedeni vardır. Fransız devrimine de baktığımızda aslında öncesindeki toplumsal yapıya da baktığımızda son derece hiyerarşik yapıları farklı sınıflara ayrılmış bir toplum görüyoruz. Bunların bazıları çok imtiyazlı ama büyük bir bölümü ekonomik anlamda da sömürülüyor dini anlamda da sömürülüyor. Ve bu farklı toplumsal sınıflar arasındaki sınıf çatışması aslında bu devrime zemin hazırlıyor. Yani o dönemin düşünürleri bu siyasal hareketleri etkiliyor ama temeli sınıf çatışması diyebiliriz. Yani bu aslında feodalizmi tamamen ortadan kaldırmak üzere burjuva sınıfının giriştiği bir hareket. Aslında 10 yıllık bir süreç bahsediliyor Fransız Devrimi derken. Şimdi Fransada monarşi kurulmuş durumda çünkü feodalizme karşı merkezi iktidarın desteklendi. Bu durumda ilk etapta monarşi desteklendi. Eski rejim denilen bir rejime göre Fransız monarşisi toplumu

3 tabakaya bölmüş. Fiilin olan bir şey değil ama hukukun da kabul ediliyor. Yani anayasasında düzenlenmiş bir şeydir. 3. tabakada küçük burjuva, işçiler, köylüler, çiftçiler var yani toplumun büyük bir kısmı 3. tabaka. 2. tabaka da soylular ve aristokratlar var. 1. tabaka da ise din adamları. /Ek bilgi- kral ve meclis arasında sürekli gerilimli bir ilişki var, Fransız Devrimi yapıldığı zaman meclis aslında 175 yıldır toplanmıyormuş, / 175 yıl sonra meclis toplanıyor. Peki ne oluyor meclis toplandığında? Bunun da ekonomik bir sebebi var. Fransa'yla İngiltere kolonileşme için çekişme içinde demistik ama orada İngiltere kazandı. Fransa çekilmek zorunda kaldı. İşte bu tarihsel husumet nedeniyle de Amerika'da bağımsızlık savaşı başlayıp Amerika, İngiltere'ye karşı bağımsızlık savaşı verirken bu sefer Fransa Amerika'yı destekliyor İngiltere'ye karşı. Çünkü aralarında hep bir tarihsel çekişme var. Ve Fransa maddi olarak da destekliyor ve bunun Fransa'ya çok ciddi bir maliyeti oluyor. Fransa iflas edince de para kalmıyor. bu nedenle tabi bir yerden kaynak bulunması gerekiyor. Kaynak nasıl bulunur? En temel araçlarından biri vergi toplamak. Vergi toplanması savaşı başlıyor yani bir savaş gibi vergi toplama mücadelesine giriyorlar. Tabi bu vergi reformu yapılmaya çalışılıyor da bu fransız toplumu tabakalı bir toplum olduğu için verginin külfetini de herkese eşit bir şekilde dağıtılması söz konusu değil. Dolayısıyla vergi getirilmek isteniyor ama bu vergiyle toplumun çok büyük bir kısmını oluşturan işçilerin, çiftçilerin üzerine yüklenmek isteniyor. Hatta mecliste bu konu konuşulurken maliye bakanı bazı reformlar yapılması gerektiğini anlatıyor. Toplumun aslında 1. ve 2. tabakası hiçbir imtiyazından vazgeçmek istemiyor. Vergi yükünü 3. tabakanın sırtına yüklemek istiyor ve bu da toplumda büyük bir hoşnutsuzluğa yol açıyor. Zaten feodal sistem gittikçe zayıflamış durumda, zaten kiliseye karşı hem köylülerden hem burjuva sınıfından gelen bir hoşnutsuzluk var. İşte bu koşullarda Fransa'da vergi reformunun yapılması, devletin ekonomik olarak büyük bir açmaz içine düşmesi, kralın bütün bu yükü 3. tabakaya yüklemek istemesi neticesinde toplumsal olaylar patlak veriyor. Dönemin düşünürlerinin eşitliğe ilişkin fikirleri herkesin doğuştan belirli haklara sahip olduğuna ilişkin fikirler ile birleşince farklı toplumsal sınıflar arasındaki çatışma o zaman artık büyük bir toplumsal olayın yaşanması kaçınılmaz bir hal haline geliyor. İşte bu toplumsal koşullarda aslında Fransa'da devrim başlıyor. Bir ilginçtir aslında devrimin fiilini ateşleyen de ruhban sınıfından gelen bir rahip (Sieyes) aslında tam olarak da ruhban sınıfı demek doğru değil. Orta halli burjuva sınıfı bir aileden geliyor çünkü o dönemde şöyle bir şey var tabakalar içinde de sınıflar var örneğin 1. tabaka ruhban sınıfında da aşağı din adamları yukarı din adamları sınıfı var. Yukarı din adamları denilen tabakada da en üst din adamları var bunlar ancak soylulardan seçilebiliyor. Yani orta tabakadan gelmiş birinin yükselip o mertebeye çıkması mümkün değil. Son derece hiyerarşik bir toplum yapısı var. O rahip bütün bu toplumsal tabakalaşmaya eşitsizliğe karşı çıkan bir kitap yazıyor ve kısa sürede bu büyük bir yankı uyandırıyor. „3. Tabaka Nedir?“ Kitabı adı. Ve Fransa'da çok kısa bir sürede bu kitap geniş bir kitle tarafından okunuyor ve düşünsel anlamda bunları çok etkiliyor. Şimdi Sieyes'in bu düzene karşı çıkmasının bir gerekçesi var kendince şöyle açıklıyor „ayrıcılık akıldışıdır ve doğal hukuka aykırıdır. Her türlü ayrıcalık, imtiyaz, başkasına zarar verme' şeklindeki dağa yasasına aykırıdır.“ Neden? Çünkü ayrıcalıklar başkasına zarar vermek için sana izin var anlamına gelir. Peki bu ayrıcalıklar ortadan kalkarsa geriye ne kalır? Ulus kalır, 3. tabaka kalır. Yani ulus aslında 3. tabakadan oluşur. Ruhban sınıfı aristokratlar soylular imtiyazlı ama toplumun kendisini oluşturan şey 3. tabakadır diyor Sieyes. Ve dolayısıyla 2. ve 1. tabakanın ayrıcalıklarına karşı girişilmiş bir mücadele olarak görülebilir Fransız Devrimi başlangıcı. sonuç olarak 1789'da meclis toplanıyor ve bu meclis kendini kurucu meclis olarak adlandırıyor ve bir anayasa yapıyor ve o zaman meclis toplandığında bu mecliste burjuvalar var. Burjuva sınıfı var ama köylüler ve zanaatkarlar yok. Fransız Devrimi'ne baktığımızda temel şey nedir? Özgürlük, eşitlik, ayrımcılıklara imtiyazlara karşı mücadele, toplumun bir bölümünün değil herkesin aslında eşit olması, kimsenin belirli bir soydan geldiği için belirli avantajlara sahip olmaması gibi bir fikir var. Ama sonraki süreçte maalesef şöyle oluyor. Aslında burjuva sınıfının önderliğinde başlayan bu Fransız Devrimi de maalesef gücün ya da iktidarın el değiştirmesi yönünde yaşanıyor ve köylünün çiftçinin durumuna baktığımızda oraya pek de bir değişiklik olmadığını görüyoruz. Hatta Fransız Devrimi'nin çok ünlü bir sloganı vardır. „Özgürlük, eşitlik, kardeşlik“ Felsefesi her ne kadar bu slogana dayansa da sonraki süreçte maalesef bunun da yeni bir ayrıcalıklı toplumsal sınıf yarattığını, burjuva sınıfının önceliklerini aslında yasal olarak da bir zemine oturttuğunu ama 3. tabaka içinde yer alan diğer tabakaların eşit düzeyde korunmadığını veya özgürlüğün onlar için pek

de bir anlam ifade etmediğini görüyoruz. Ama fikir olarak baktığımızda nasıl ortaya çıkıyor? Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nda ve oradaki kabul edilen bildirgeye dayalı aslında. Yani toplumda belirli sınıflar var bunlar belirli ayrıcalıklara sahip yönetim bu ayrıcalıklarını korumak için zorlukla yönetiyor bütün külfeti toplumun alt tabakalarının üstüne yüklüyor ve buna karşı bir mücadele vererek herkesin özgür ve herkesin eşit olduğu bir toplumsal yapı kurma iddiası var. Devrim aslında 10 yıllık süre dayalı bir toplumsal süreci anlatıyor. Kurucu meclis kurulup anayasa da kabul edildikten sonra Fransa resmi olarak da feodal devleti sonlandırıyor. Herkesi ayrıcalıksız bir yurttaş haline getiren Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi kabul ediliyor.

Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nin hangi temel hakları güvence altına alındığına bakacağız. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi gibi bu bildirgenin de en başında işin felsefesi anlatılıyor yani neden böyle bir bildirgeye ihtiyaç duyuldu.

Fransız halkının Ulusal Meclis halinde toplanan temsilcileri, insan haklarının bilinmezlikten gelinmesi, ihmal edilmesi ya da hor görülmesini, kamunun başına gelen felaketlerin ve yönetimlerdeki bozulmaların yegâne nedenleri olarak değerlendirerek, insanın doğal, devredilmez ve kutsal haklarını resmi bir bildiriyle açıklamaya karar vermişlerdir. Böylece bu bildiri, toplumsal bedenin tüm üyelerinin belleğinde her zaman canlı kalarak, onlara hakları ile ödevlerini sürekli anımsatacak; böylece yasama ile yürütme güçlerinin işlemleri, her siyasal kurumun amacıyla her an karşılaştırılabilir olmaları nedeniyle daha fazla saygı uyandıracak; böylece yurttaşların bundan böyle yalın ve tartışmasız ilkelere dayanacak olan dilek ile istekleri, daima Anayasa'nın korunmasına ve herkesin mutluluğunun sağlanmasına yönelecektir. Dolayısıyla, Ulusal Meclis, Yüce Varlık'ın huzurunda ve himayesinde, aşağıdaki İnsan ve Yurttaş haklarını kabul ve ilan eder.

1. İnsanlar, hakları açısından özgür ve eşit olarak doğarlar ve öyle yaşarlar. Toplumsal farklılıklar ancak ortak yarara dayandırılabilir. (Bu daha sonra evrensel bildirge kabul edildiğinde „bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımında eşittir. Akıl ve vicdanla donatılmışlardır. Birbirlerine kardeşlik anlayışıyla davranırlar “ şekline dönüşüyor.)
2. Her siyasal topluluğun amacı, insanın doğal ve zaman aşımına uğramaz haklarını korumaktır. Bu haklar özgürlük, mülkiyet, güvenlik ve baskıya karşı direnmedir. (Yani diyor ki bildirgenin amacı insanın kutsal ve vazgeçilmez haklarını korumaktır. Zamanaşımına uğramaz haklarını korumaktır. Bunlar da özgürlük, mülkiyet, güvenlik ve baskıya karşı direnmedir.)
3. Her egemenliğin ilkesi, öz olarak Ulus'un içindedir. Hiçbir kurum, hiçbir kişi açıkça ulustan kaynaklanmayan bir otoriteyi kullanamaz.
4. Özgürlük, başkalarına zarar vermeyen her şeyi yapabilmektir: Böylece, her insanın doğal haklarının kullanımının, toplumun diğer üyelerinin de aynı hakları kullanmasını sağlayan sınırlardan başka sınırı yoktur. Bu sınırlar ancak yasayla saptanabilir.
5. Yasa, yalnızca topluma zararlı olan eylemleri yasaklama hakkına sahiptir. Yasanın yasaklamadığı hiçbir şey engellenemez; hiç kimse yasanın buyurmadığı bir şeyi yapmaya zorlanamaz.
6. Yasa genel iradenin ifadesidir. Tüm yurttaşlar, kişisel olarak ya da temsilcileri aracılığıyla yasanın oluşumuna katkıda bulunma hakkına sahiptirler. Yasa korurken de, cezalandırırken de herkes için aynı olmalıdır. Tüm yurttaşlar, onun gözünde eşit olduklarından, kamusal saygınlıklara, mevkilere ve görevlere, aralarında erdem ile yeteneklerinden başka hiçbir ayırım gözetilmeksizin, yeterliliklerine göre eşit olarak kabul edilirler. (O güne kadar feodal devlet yapısında böyle bir şey değil çünkü zaten toplumda farklı farklı toplumsal sınıflar var hepsinin yeri belli ve kuralı koyan güçlü olan. Güçlü olan da her zaman kendi çıkarını oluşturmak için kuralı koyuyorlar.)
7. Hiç kimse, yasanın belirlediği haller ve öngördüğü biçimler dışında suçlanamaz, gözetim altında tutulamaz ya da tutuklanamaz. Keyfi buyruklar düzenleyen, veren, uygulayan ya da uygulatan kişiler cezalandırılmalıdır. Ancak yasa uyarınca çağrılan ya da yakalanan her yurttaş, buna hemen uymak zorundadır; direnirse suçlu durumuna düşer.
8. Yasa ancak kesinlikle ve açıkça zorunlu olan cezalar koymalıdır; bir kimse, yalnızca suçun işlenmesinden önce kabul ve ilan edilmiş olan ve usulüne göre uygulanan bir yasa uyarınca cezalandırılabilir. (Bugün biz buna kanunilik ilkesi diyoruz.)

9. Her kişi suçlu olduğu açıklanıncaya kadar masum sayıldığından, tutuklanmasının zorunlu olduğu durumlarda, yakalanması için gerekli olmayan her türlü sert davranış yasa tarafından ağır bir biçimde cezalandırılmalıdır. (Masumiyet karinesi diyoruz bugün buna.)
10. Hiç kimse, düşüncelerinin açıklanmasının yasayla kurulmuş kamusal düzene zarar vermediği sürece, dinsel olanlar da dahil olmak üzere düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemelidir.
11. Düşüncelerin ve görüşlerin özgür iletişimi insanın en değerli haklarından biri olduğundan, her yurttaş özgürce konuşabilir, yazabilir ve bunları yayınlatabilir; ancak, bu özgürlüğü yasada belirtildiği biçimde kötüye kullanırsa, bundan sorumlu tutulur. (ifade özgürlüğü)
12. İnsan ve yurttaş haklarının korunması, bir kamu gücünü zorunlu kılar; dolayısıyla bu güç, ellerine bırakılmış kişilerin özel çıkarları için değil, herkesin yararı için kurulmuştur.
13. Kamu gücünün donanımını ve yönetiminin harcamalarını karşılamak için ortak bir katkının olması zorunludur; bu ortak katkı, tüm yurttaşlar arasında, güçleri oranında eşit olarak paylaştırılmalıdır. (Ortak katkı dediği şey vergi. Verginin anlamı da değişiyor artık. Fransız Devrimi'nden önce vergi reformunun yapılması için meclisteki görüşmeler sırasında oradaki soylular direniyordu. Direnen soylular ne diyorlardı? Aslında toplumun adil olabilmesi için her grup neyi yapması gerekiyorsa onu yapmalıdır.)
14. Yurttaşlar, kişisel olarak ya da temsilcileri aracılığıyla, kamusal katkının gerekliliğini saptama, bu katkıyı özgürce kabullenme ve bunun tahsis yöntemini, miktarını, matrahını ve süresini belirleme haklarına sahiptirler.
15. Toplum, her kamu görevlisinden yaptığı işlerin hesabını sorma hakkına sahiptir.
16. Erkler ayrımı ile hakların güvence altına alınmadığı her toplum, bir anayasaya sahip değildir. (Kuvvetler ayrılığı yoksa anayasa yoktur diyor peki neden böyle diyor? Her siyasal toplumun amacı insan ve yurttaş haklarının korunması. Burada aslında demek istediği şey erkler ayrılığıyla haklar güvence altına alınmıyorsa bir anayasa yoktur.)
17. Mülkiyet dokunulmaz ve kutsal bir hak olduğundan, hiç kimse, yasayla belirlenmiş bariz kamu gereksiniminin olması ve bu durumda da adil bir tazminatın önceden ödenmesi koşulu dışında, mülkiyetten mahrum bırakılamaz. (Mülkiyet kutsal bir haktır diyor ama devamında dediği cümleyle mülkiyeti sınırılıyor biz buna bugün kamulaştırma diyoruz.)
- Toparlarsak buradaki temel fikir ayrıcalıklara dayalı o feodal toplumsal yapıya ve devlet yapısına bir son vermektir. Feodalizm zaten yavaşça zayıflamıştı zaten çökmeye başlamıştı artık ama devrim sürecinin de başlamasıyla Fransa'da artık yasal olarak da feodal devlet ortadan kaldırılıyor. Monarşiyeye son veriliyor ve bütün temel hakların (bildirgedeki ifadeyle fransız halkının yurttaş haklarının ve doğuştan sahip oldukları insan haklarının) güvence altına alınacağı bir devlet, ulus devlet kurulmuş oluyor. Ama az önce söylendiği gibi devrimin devamı bunun böyle olmadığını gösteriyor maalesef yani bu özgürlük bu eşitlik fikri uygulamaya geçirildiğinde aslında bu feodal yapı ortadan kalkıyor evet ama bu sefer de burjuva sınıfının belirli ayrıcalıklarının önplanda tutulduğunu ve o özgürlük eşitlik idealinin biraz teoride kaldığını görüyoruz o dönem için konuşursak. Ama oradaki eşitlik fikri, özgürlük fikri sonraki mücadelelere de tabiki esin kaynağı oluyor ve bugün de benim kabul ettiğimiz uluslararası hukuk ilkelerine baktığımızda bildirgede düzenlenen hakların hemen hepsini aslında farklı şekillerde biz uluslararası belgelerde görüyoruz ve oradan ulusal anayasalar tabiki buna paralel düzenlemeler içerdii için. Bizim anayasamızda da belli ölçüde buradaki hükümleri görüyoruz.

Genel kamu altıncı ders 6.11.2019

18.yy: fransız devrimi, sanayi devrimi, tarım devrimi, ulaşım devrimi

Fransız devrimi: özgürlük eşitlik kardeşlik sloganı.

18.yy devrimleri yüzyılı.

Sanayi devrimi nedir? Fabrikalasmak ve isci sınıfının ortaya çıkması. Üretim araçları ve o araçların sahibi değişiyor, makineler ve sahibi burjuvazi. Seri üretim ve dış ticaret de canlanıyor. Buhar gücü ile ortaya çıkıyor, kömür ihtiyacından dolayı maden arayışına giriliyor ve sömürgecilik başlıyor. Devrim olmasının nedeni buhar gücü kullanımı, seri üretim ve fabrikalasmadır.

Tarımda yeni teknolojiler ile tarım artıyor. Ulaşım geliyor.

18.yy kapitalizmin en hızlı kazandığı yüzyıldır. kapitalist üretim için sermaye birikimi ve iş gücü gerekiyor.

Sermaye birikimi en fazla 18. yy da. Neden? Fetihler, korsancılık, sömürgecilik ile birikiyor.

Sadece sermaye birikimi yetmez iş gücü de gerekiyor. Nasıl ortaya çıkıyor iş gücü bu kadar kapitalist üretimin ihtiyacı? Fabrikada çalışmak için insanın yapabileceği başka bir şey olmaması gerekiyor, sermaye sınıfına dahil olmayanlar hayatını devam ettirmek için işçilesiyor.

Kapitalizm ilerlemesi:

Kapitalist: üretim araçlarına sahip olana denir..

Sermaye: kapitalistin sahip olduğu parayı kar elde etmek için mal veya hizmet alanında kullanması.

Kapitalist üretim: Sermaye ve iş gücü birliktir.

Sanayi devrimi sonrası

Liberalizm: insanların özgür esit görülmediği döneme tepki. Özgürlük ve esitlik vurgusudur. Herkes doğuştan özgürdür belirli hakları vardır ve devletin bu haklara saygı göstermesi gerekir.

6 kasım diğer not

Evet negatif statü pozitif statü aktif statü hakları liyork yeni getten itibaren kabul edilmiş bir sınıflanmadır ve hakların niteliğine göre bu sınıflandırma yapılmıştır. Negatif statü haklarının daha ziyade devletin karışmamasıyla korunacak haklar olduğu kabul edilir ve Fransız insan ve yurttaş hakları bildirgesindeki haklara baktığımızda söyleyebileceğimiz temel şeylerden biri. Mesela bu bildirgenin negatif statü hakları denilen haklar ya da negatif denilen haklar olarak karşımıza çıktı yani aslında kişinin doğuştan belirli haklarının olduğunu devletin varlık nedeninin de bu hakların koruması olduğu yaklaşımını görüyoruz burada. Onu nerden çıkarıyoruz birkaç tane ifade var bu bildirmede hatırlıyor musunuz? Neydi onlar. Mesela bir tanesi şuydu: her siyasal topluluğun amacı insanın doğal ve zamanaşımına uğramaz haklarını korumaktır bu haklar özgürlük, mülkiyet, güvenlik ve baskıya karşı direnmedir. Burada net bir şekilde şu ayrımı görüyoruz artık feodal toplum yapısından o hiyerarşik ve belirli imtiyazlara dayalı farklı toplumsal sınıfların olduğu yapıdan tamamen bir kopuş görüyoruz. Diyor ki her siyasal topluluğun amacı insanın doğal ve zamanaşımına uğramaz haklarını korumaktır. İnsanın doğal ve zamanaşımına uğramaz haklarına insan hakları diyoruz. Her siyasal topluluk derken kastettiğimiz devletti. Yani devletin amacına meşruiyet temeline insanın doğal ve zamanaşımına uğramaz haklarını koruma fikrini yerleştiriyoruz. Dolayısıyla bu feodalizmden ciddi anlamda bir kopuş demek ve ona bir tepki demektir. Yani devletin varlık nedeni meşruluk nedeni insanın doğal ve zamanaşımına uğramaz haklarını korumak olarak tanımlıyor. Sonra diyordu ki özgürlük başkalarına zarar vermeyen her şeyi yapabilmektir. Böylece her insanın doğal haklarının kullanımının toplumun diğer üyelerine aynı hakların kullanılmasını sağlayan sınırlardan başka sınırı yoktur. Yasalar yalnızca topluma zararlı olan eylemleri sınırlar. Hiç kimsenin yasanın belirlediği haller dışında keyfi olarak özgürlüğünden mahrum bırakılamaz. Bugün işte bize mesela özgürlük ve güvenlik

haklı olarak hem anayasalarda hem uluslararası sözleşmeler de güvence altına aldığımızda masumiyet karinesi suçlu olduğu ispatlanana kadar kimse suçlu sayılamaz. Kimse düşüncelerinin açıklanmasından dolayı rahatsız edilemez. Düşüncelerin ve görüşlerin özgür iletimi insanın en değerli haklarından biridir diyorduk. Yani bu haklara baktığımızda klasik negatif statü hakları denilen haklar yani devlet bu hakların korunması için var ancak bu hakları meşru olmayan bir sebeple müdahale etmediği için zaten bu hakları korumuş oluyor. Bunun ötesinde devlete bir edimde bulunma yükümlülüğü getirmiyor henüz bu yüzyılın belgelerinde yer alan haklar. Pozitif bir edimde bulunma yükümlülüğü getiren hakları daha sonra gelişmelerin sonucu olarak göreceğiz. Onu da bugün derste konuşacağız. Bir hükümdar mesela burada diyor ki: insan ve yurttaş haklarının korunması bir kamu gücünü zorunlu kılar. Burada kamu gücünden kastettiği şey yine devlet aslında. Yani devletin varlık nedeni insanın haklarını korumaktır. İşte bildirgenin böyle bir etkisi vardı. Yani feodalizme bir tepki olarak aslında ve feodalizmden tamamen kopuşu simgeleyen yeni bir sistem teorileri artık ve sonrasında meclis kurulduğu zaman kralda aslında Fransa meclisinde bir temsilci olarak yer alıyor ama ondan bir süre sonra halk ayaklanıyor. Krallığı yani sarayı da işgal ediyor ve krallıkta yani monarşi de resmi olarak bitiyor Fransa da ve feodal dönem hem de monarşi sistem artık geride kalmış oluyor. Peki şimdi dedik ki aslında kendinden önceki döneme tepki olarak ortaya çıkmış bir şey. Burjuva sınıfının önderliğinde yaşanan devrim. Hem Amerika da hem Fransa da yaşananlar... Pek konuşmadık ama İngiltere’de de bunun 100 yıl öncesinde bir devrim gerçekleşmişti. Şimdi bütün bunlar aslında yeni bir toplumsal sınıfın başarısı burjuva sınıfının başarısı. Burjuva sınıfının tabi dayandığı düşünsel temel de o ideoloji de bir liberalizm olarak karşımıza çıkıyor. Yani bir yandan dönemin düşünürleri fikirleriyle başta John Roff olmak üzere fikirleriyle bu hareketleri başlatanlara bu siyasi akımları başlatanlara ilham veriyorlar ama bir yandan da bu devrimlerle birlikte de liberalizm düşüncesi giderek şekilleniyor biçimleniyor. Klasik liberalizm aslında Fransız Devrimi’nin de Amerikan bağımsızlık savaşında ve bildirgesinde temelinde yatan düşünce ya da felsefe liberalizm diyebiliriz. Ama ondan önce şuna dikkat çekmemiz gerekiyor. Fransa da ki devrime geri dönersek işte demiştik ki devrimin şöyle çok ünlü bir sloganı vardır. Özgürlük eşitlik kardeşlik. Yani feodal toplumda olan herşeye aslında tepki. Fakat devrim ki on yıla yayılan bir süreç. Maalesef toplumsal sınıflar arasında ki o ayrımları belirli imtiyazları kaldırmıyor. Çünkü geç feodal dönem sona eriyor, evet bir süre sonra monarşide ortadan kalkıyor resmi olarak da ama bu seferde burjuva sınıfının belirli ayrıcalıklar elde ettiğini görüyoruz. Oysa hatırlayalım öncesinde siyasi bir iktidarın, merkezi bir güçlü yapının yani devlet dediğimiz yapının bugün anladığınız yapıda devlete ihtiyaç duyan kesim hangisiydi? Burjuvaydı. Aynı zamanda en alt tabaka yani köylüde burjuvayı destekliyordu çünkü düşman ortak. Yani feodal yapı ve kilise ortak düşmanlar. Oysa devrim gerçekleştikten sonra bu farklı toplumsal tabakaların haklarının pek gözetilmediğini ve burjuva sınıfının bu sefer imtiyazlar haline geldiğini görüyoruz mesela son derece liberal yasalar yapılıyor devrimden sonra Fransa’da ticaretin özgürleşmesi. Ticareti sınırlayan düzenlemelerin ortadan kalkması. Vergilerin iç gümrüklerin kaldırılması gibi düzenlemeler yapılıyor. Ama aynı zamanda mesela röşapelli yasası diye bir yasa çıkarılıyor ve işçilerin örgütlenmeleri ve grev yapmaları yasaklanıyor. Yani o dönemde işçi sınıfı sanayi devriminden sonra tabi esas olarak ortaya çıkıyor güçlü olarak. Henüz yeterince güçlü değil ama şunu görüyoruz. O özgürlük eşitlik kardeşlik fikri aslında burjuva sınıfı güçlenene kadar feodalizme tepki olarak öne çıkarılmış bir fikir. Ama aslında baktığımızda burjuva sınıfı da eline fırsat geçtiğinde kendi çıkarlarına uygun olabilecek düzenlemeleri getiriyor. Yani ticaretin önünde engel olarak her şeyi kaldırıyor. Hukuku buna göre biçimlendiriyor. Ama daha sonra mesela bugün işçilerin örgütlenmesi toplu sözleşme hakkı bunlarda temel haktır. Yani diğer haklarla eşit derecede uluslararası belgelerde düzenlenir ve temel hak olma açısından bir fark gözetilmez ama o dönemde mesela bunlar yasaklanabilirdi. Niye? Çünkü burjuva sınıfının önceliği mülkiyetin korunması. Kutsal ve dokunulmaz bir hak olarak görüldüğü için mülkiyet ve tabi liberalizm de bunu destekliyor. Dolayısıyla bunu sınırlayacak her şey mülkiyete müdahale olarak görülüyor. İşçilerin mesela çalışma saatlerinin düzenlenmesi. Çalışma koşullarının düzenlenmesi buna ilişkin

yasalar çıkarılması aslında sermaye sahibinin yani mülk sahibinin mülkiyet hakkına bir saldırı olarak gözüküyor. Bu nedenle baktığımızda o dönemde çıkarılan yasaların çoğu Fransız mülkiyetinin korunmasına yönelik. Yani insan ve yurttaş hakları bildirgesinde güvence altına alınan hakların bugün bizim anladığımız temel hakların sadece bir bölümünü içermesinin bir nedeni bu diğer nedeni de dediğimiz gibi o dönemde henüz işçi sınıfı çok fazla ortaya çıkmadığı için çünkü sanayi devriminin olmasından sonra böyle bir sınıf ortaya çıkıyor. Dolayısıyla o sınıf ortaya çıkacak ki onlarda başka hak talepleri gündeme getirecek. Yani burjuva sınıfı ortaya çıkıp da bu hakları formüle etmeden önce bu haklarda mesela söz konusu değildi tartışılmıyordu çünkü böyle bir ihtiyaç yoktu yani şunu söylemek istiyorum bir açıdan da bütün bu konuştuğumuz gördüğümüz hakların aslında sınıfsal temelleri var tarih boyunca yüzyıllar boyunca farklı toplumsal gruplar tarafından verilen mücadelelere şekillenir. Şimdi dolayısıyla devrimden sonra feodal yapı ortadan kalkmış oluyor bu çağın sonu olarak adlandırıyor. 18. Yüzyıldan bahsediyoruz. 18. Yüzyıl bir devrimler yüzyılı sadece Fransız devrimi değil aynı zamanda bir sanayi devrimi var. Sanayi devriminin devrim niteliğinde görülme nedeni nedir? Şimdi makineleşme zaten başlamıştı zaten yani üretimde kol gücüyle çalışan makineler zaten kullanılıyordu ama sanayi devriminin devrim olarak adlandırılma nedeni buhar gücüyle artık makinelerin çalışmaya başlaması. Bu da üretimin çok da hızlı bir şekilde yapılabilmesi demek. Ve fabrikalaşmanın yaygınlaşması demek. Bu tabi o zaman için devrim niteliğinde bir gelişme o yüzden sanayi devrimi deniliyor. Aynı zamanda tarımda da yeni teknolojilerin ortaya çıkmasıyla birlikte üretim artıyor. Ve tarımda da devrim niteliğinde gelişmeler yaşanıyor. Ulaşımda iyileşmelerin yapılmasıyla birlikte ticaretin hızlı bir şekilde olmasını sağlamaya çalışıyor. Dolayısıyla kapitalizm çok daha hızlı bir şekilde ilerliyor. Kapitalist üretim için sermaye birikimi ve iş gücü gerekiyor. İşte sermaye birikimi en yüksek yükselişini bu yüzyılda sağladığı için belki de çok hızlı geliyor. Sermaye birikimi bu yüzyılda fetihler yağmalar korsancılık sömürgeleşme yarışı neticesinde ülkelerin elinde bir sermaye birikiyor. Aynı zamanda köle ticaretinden büyük bir gelir elde ediliyor. Ama sermayenin birikmesi tek başına yetmez bir de çalışmaya hazır bir iş gücü gerekir feodal dönemde işçiler vardı tarımla uğraşıyorlardı. Peki bu dönemde iş gücü nasıl gelişti? Öncelikle şu gerekiyor işçinin geçimini yapabilmesi için başka bir iş imkânı olmaması gerektir. Feodal sistem sona ermiş burjuva başa geçmiş artık seri üretim yapılıyor. Dolayısıyla bir sermaye gücü var yani tüm bu üretim araçların mülkiyetini elinde bulunduran bir sınıf var e bu sınıfa dahil olmayan diğer sınıf ne yapacak geçimini sağlamak için? İşte işçileşme başlıyor. Yani hayatın devamı için belirli bir ücret karılığında bu fabrikalarda çalışmaya başlıyor. Kapitalizmin hızlanması için gereken iş gücü böyle ortaya çıkıyor. Yani Hem feodal sistemin çökmesiyle birlikte hem de tarımla toprakla uğraşmanın değerinin eskiye nazaran yitirmesiyle birlikte topraksızlaşıyor köylü. İşte bu şekilde biz 18. Yy dan itibaren artık kapitalizmin hızlanarak ilerlediği bir süreçten bahsediyoruz. Peki kapitalizm nedir? Nasıl bir sistem? Kapitalist üretim araçlarının sahibi olana denir iktisatta Anlamı budur. Sermaye ise bu kapitalist üretim araçlarının sahibi olan kişinin sahip olduğu parayı kâr elde etmek üzere mal ve hizmet alanında kullanması. Yani paramı ihtiyaç olarak kullanıyorsam sermaye olmuyor. Bunu bir şey yapmak üzere bundan kar elde etmek para kazanmak için yapıyorsam sermaye elde etmiş oluyorum. O halde kapitalist sistemde sermaye ve işgücünün birleşmesiyle ortaya çıkan bir sistem. Yani kapitalist sistemde temelde iki sınıf vardır. Sermaye ve ücretli çalışan sınıfı. Üretim araçlarının özel mülkiyetini elinde bulunduran sınıfa sermaye sınıfı diyoruz.

Sınavdan önce iki kavramdan bahsettik. Fizyokratlar ve merkantalistler. Ulus devletlerde devleti güçlü yapan şeyin ne olduğuna ilişkin bu soruya yanıt ararken ortaya çıkan farklı yaklaşımlar. Fizyokratlar özel mülkiyet, mümkün olduğunca ticaretin serbestçe yapılması. Serbest piyasa savunucusu. Liberalizmin öncüsü. Merkantalistler devletin ekonomik gücünün elinde olan değerli madene göre belirlemesi. Ticaret üzerinde çok katı devlet yönetimi var. Sömürgeleşme var. ABD bin bağımsızlık savaşı da buna örnektir aslında. Sanayi devriminden sonra ortaya çıkan iktisadi yaklaşımın adı klasik iktisat.

.....

Felsefi düşünce akımı aslında liberalizm. Peki neye tepki? Ortaçağdaki kapalı geleneksel insanların eşit görülmediği özgür görülmediği döneme tepki olarak liberalizm diyo ki bütün insanlar özgür ve eşit olarak doğarlar. Libröeralizm diyince akla ilk özgür vurgusu gelir aslında eşitlik inancı da vardır teorik olarak. Nasıl eşitlik? Fırsat eşitliği hukuki eşitlik fırsat eşitliği anlayışı vardır. Herkes doğuştan özgürdür ve eşit ahlaki değere sahiptir. Doğuştan özgür olduğu için de belirli haklarla doğar ve devletin saygı duyması gerekir. Bunların başında mülkiyet yaşam özgür hakkı. Siyasi açıdan baktığımızda o statüye dayalı ayrıcalıkların yerine eşit ststüdeki yurttaşlık fikrini ortaya koyan bi yaklaşım. Yani herkes doğuştan özgür doğuştan eşit olarak görmüyor. Çünkü kişiler kendi kapasitelerine göre belirli olanakları daha iyi değerlendirerek daha iyi veya diğerine daha kötü noktada olabilirler yani aralarında toplumsal olarak eşitsizlikler olabilir. Önemli olan onlara aynı fırsatların sunulmasıdır, fırsatların değerlendirilmesine göre sonradan farklı yere gelebilirler. Bunu bir sorun olarak görmüyor devlet liberalizmi. Yönetimde de statüye dayalı ayrıcalıkların yerine eşit yurttaşlık fikrini ortaya koyuyo. Devleti de ortak yaklaşım olarak görüyor. Klasik liberal yaklaşıma göre devletin bulunma nedeni zaten yurttaş hakkı korumak. Dolayısıyla temel hakları koruduğu sürece meşru liberal yaklaşıma göre. Liberalizmin siyasi iktisadi düşünsel yönüyle arasında nasıl bir ilişki var? Klasik iktisat liberalizmin ekonomik yönü. Klasik iktisatçıların ya da liberalizmin savunduğu düşünce şu doğuştan özgür ve diğerleriyle eşit birey nasıl bir ekonomik düzenle var olabilir? Bu ancak serbest piyasa ekonomisiyle var olabilir. Yani insanların özgürce karar verdiği alan. Herkes kendisi için iyi ve yararlı olanı isteyeceğinden bu toplum içinde faydalı klasik iktisatçıların yaklaşımı şu fiziki dünyanın doğal dünyanın yasaları varsa yerçekimi yasası gibi ekonominin de yasaları vardır. serbest piyasanın yasalarından birisi arz taleptir. Diyelim ki ben bir ayakkabı üreticisiyim 10 tane ürettim bu ayakkabıdan ama çok beğenildi 20 kişi talip oldu . Ne olacak talep arzın çok üstünde olduğu için fiyatı yükseltebilirim ve daha fazla üretmeye başlarım. Devlet müdahale etmezse kimi zaman arz daha fazla olur kimi zaman talep ama mutlaka piyasa kendi içinde dengesini bulur bu da fiziki bir yasa gibi ekonominin yasasıdır. Bursları kritik şey devletin müdahale etmemesi. Serbest piyasa ekonomisi klasik liberallerin iktisatçıların dediği gibi sorunsuzca işliyor. Fakat sonrasında yaşananlar bunun pek böyle olmadığını ortaya çıkarıyor. Kapitalizm hız kazanıyor hız kazandıkça üretim fazlalaşıyor sermaye giderek birikmeye başlıyor ama tabi kapitalizm şöyle bir özelliği var aynı zamandan büyük işletmeler giderek daha çok büyümek istiyor küçük işletmelere yaşam hakkı yütanımı holar onları da bünyelerine almaya başlıyorlar. Tekelleşme başlıyor tekelleşme başlayınca rekabet ortadan kalkıyor. Serbest piyasa ekonomisinin temellerinden biri rekabet dolayısıyla bir süre sonra serbest piyasa ekonomisi klasik iktisatçıların kabuk ettiği gibi tıkr tıkr yürümüyor. Yani devletin bi noktada mutlaka ekonomiye müdahale etmesi gerektiği ortaya çıkıyor. Bu aşamaya geçmeden önce biraz şu klasik iktisatçıların emek değer teorisi daha sonra bu serbest piyasa ekonomisinin de işlememesi ortadaki sorunların görülmesiyle birlikte buna tepki olarak ortaya çıkan Marksist yaklaşımdan bahsedelim. Klasik iktisatta bi emek değer teorisi var ki mswrksist iktisatçılarda yani marx başta klasik iktisatçıların emek değer teorisini eleştirerek bir kapitalizm eleştirisi getiriyor. kapitalizmin kendi içsel çelişkileriyle aslında bi noktada yıkılmaya mahkum olduğunu söylüyor.

Klasik iktisatçıların emek değer teorisini eleştirerek bir kapitalizm eleştirisi getiriyor ve kapitalizmin kendi içsel çelişkileri nedeniyle aslında bir noktada yıkılmaya mahkûm olduğunu söylüyor. Şimdi klasik iktisatçıların emek değer teorisine göre mesela David Ricardo Klasik iktisat okulunun temsilcilerinden

diyelim emeğin doğal fiyatıyla piyasa fiyatı arasında bir ayırım yapıyor. Kitabı okuduğunuzda da görürsünüz ama orda biraz karışık gelir, olabildiğince basitleştirerek anlatmaya çalışacağım ben.

Bu ideolojik yaklaşımları, ekolleri ve buna bağlı olarak verilen toplumsal bazı kavramları da bilmemiz gerekiyor. Şimdi Ricardo şöyle bir şey diyor: Bir şeyin bir emeğin doğal fiyatı bile piyasa fiyatı farklıdır. Emeğin doğal fiyatı emekçinin kendisinin ve ailesinin geçinmesi için ona verilen ücrettir. Emekçiden kastımız sermaye sınıfına dahil olmayandır. Ücret karşılığı çalışan kişiye işçi veya emekçi deriz. Peki bu işçiye ücretini verirken neye göre vereceğiz? Ricardo diyor ki emekçiye ve ailesine geçindirmek için gereken fiyata biz emeğin doğal fiyatı deriz. Bir de piyasa fiyatı vardır bunu da arz talep piyasasına göre belirleriz. Yani emek kıtlaşırsa o zaman emek değeri iner dolayısıyla ona ödenen ücret artar, emek bollarırsa bu sefer değeri düşer, emekçiye ödenen ücret düşer dolayısıyla da piyasa fiyatı bu arz-talep işleyişine göre belirlenir ama bu doğal fiyat ile piyasa fiyatı ne kadar farklı olursa olsun sonunda ona yaklaşır. Nasıl bir denge kurulur? Mesela emekçi kıt olursa ve dolayısıyla ona ödenen ücret fazla olursa işçi rahat yaşar daha çok üretir, daha çok harcar ama bir süre sonra ailesini geçindirmek için daha fazla çalışması gerekir. Daha çok üretici artarsa bu sefer iş gücü artar emeğin karşılığı düşer, ücretler düşer. Yani emeğin değeri için böyle bir yasa oluşturulmuştur. İşte marksizim de buradan ortaya çıkıyor klasik değer teorisinin eleştirisi ile başlıyor. Kitapta (feodal toplumlar 20.yyda kitabın adı) buna ilişkin yerler var. Marks'ın buna getirdiği temel eleştiri nedir? Klasik iktisatın emek değer teorisine getirdiği temel eleştiri: Marks'ın temel derdi kapitalizmdir. Kapitalizmi analiz etmeye çalışıyor ve eserlerinde daha ziyade bununla uğraşıyor. Kapitalizm yıkıldıktan sonra nasıl bir dünya olacaktan ziyade kapitalizmin analiziyle uğraşıyor. E tabi şöyle bir öngörüsü var, nasıl feodal toplum sömürüye dayalı feodal toplum çöktüyse kapitalizm de bir emek sömürüsüne dayalı sistem olduğu için ve kendi içsel çelişkileri nedeniyle günün birinde işlevini tamamlayacak. Ortadan kalkacak ve yerini tamamen eşitliğin olduğu, farklı sınıfların olmadığı, sınıfsal ayrımların olmadığı sınıfsız toplum aşaması, önce tabi bir geçiş aşaması dediğimiz Proletarya diktatörlüğü dediğimiz aşama olacak, sonra devlet yavaş yavaş ortadan kalkacak ve sınıfsız, devletsiz toplum dediğimiz topluma geçilecek. Bu öngörü henüz gerçekleşmiş değil fakat kapitalizme ilişkin analizleri 19.yy. sonunda 20.yyın ilk yarısında özellikle 1928 de ki dünya ekonomik bunalımıyla, krizle büyük ölçüde doğurdu kapitalizm o yapısal ve içsel çelişkiler nedeniyle gerçekten ciddi bir açmazla karşılaşılıyor. Şimdi bundan önce marksın ne dediğine bakalım. Neyi eleştiriyor? Şimdi diyor ki kitaptan okursunuz ama emeğin değeri nasıl belirleniyor, bir malın değeri nasıl belirleniyor? İşte işgücünün değeri bir şeyin üretilebilmesi gereken emek toplamıdır. İşçinin yaşayabilmesi için gerekli beslenme araçlarının değeridir. İş gücüyle bir ürün olduğu için ölme ya da emekli olduğunda onun yerine geçecek başka bir iş gücüne gerek vardır. Bütün bunların dikkate alınmasıyla oluşur. Ama iş gücünün bir özelliği daha vardır, artı ya da artık değer yaratabilmesi. Nedir artı değer yaratabilmesi? İş gücü kendi değerinden fazlasını yaratabilir. Logerman'ın kitabında şöyle bir örnek veriyor mesela: Ben günde 10 saat çalışmak için fabrikada işe girdim ve bunun için belirli bir aylık ücret alıyorum veya haftalık önemli değil fakat ben aslında bana ödenen ücretin karşılığını 4 saatte çıkarıyorum. Geri kalan 6 saatte ne için çalışıyorum? İş veren için çalışıyorum. Yani kendi değerimden fazlasını üretebiliyorum işte buna artık değer denir. Dolayısıyla Marx diyor ki kapitalizm aslında her ne kadar görünüşte liberalizmin savunduğu gibi insanların özgür ve eşit olduğu bir sistem olarak göstersen de aslında eşitsizlikçi ve sömürgeye dayalı bir sistemdir. İlkel toplumlar köleci toplumlardı ve köleci toplumlarda bu sömürüyü görmek çok kolaydı. Feodal döneme baktığımızda e feodalizm de zaten hiyerarşik ve katmanlı bir toplum ve de orada da sömürü ilişkisi vardır bunu da görmek kolay ama kapitalist sistemde bu sömürü daha örtük halde görülüyor. Neden? Çünkü şöyle bir şey söyleyeceğim: İşçiye ya da emekçiye deniyor ki işçiyle işverenle karşılaşılıyorlar, sen belirli bir saat benim için çalışacaksın günde şu kadar saat ben sana karşılığında şu kadar ücret vericem. İşçi de bunu kabul ediyor. Hukuken de baktığımızda aslında burada ne var? Görünüşte sözleşme özgürlüğü, irade serbestisi var. E peki gerçekten var mı?

Yani hayatını sürdürebilmek için emeğinden başka satacak bir şeyi olmayan bir insan için başka bir alternatifi olmayan bir insan için gerçekten burada bir irade serbestisinden, sözleşme özgürlüğünden bahsedilebilir mi? Sonuç olarak ben zaten kendi çalışmamla artı değer üretebiliyorum ve bu da tamamen iş verenin hanesine giriyor. Dolayısıyla Marksizm denilen şey şu: kapitalist sistemde kendinden öncekilerden farklı olarak yine bir sömürü sistemi vardır ama bu sömürü daha görünmez kılınmıştır.

Şimdi Marx'ın da getirdiği bu eleştiriden sonra, ha tabi şöyle bir şey var burada asıl üzerinde durmamız gereken şey o. Peki kapitalizmin bu eleştirisinin veya bahsettiğimiz ekonomik görüşlerin toplumsal yapıya yansımaları nasıl oluyor? Hümanizm ilişkilerini, o toplumun ekonomik yapısını, siyasal yapısını, siyasete hukuka yansımaları ne oluyor? Marksizm'e ve Marx'a göre önce Marx'tan bir alıntı yapayım. Marx diyor ki incelemelerim beni devlet biçimi gibi hukuki ilişkilerin de kendi başına açıklanamayacağı aslında hayatın maddi koşullarında temellendikleri sonucuna götürdü. İnsanlar yürüttükleri toplumsal üretimde belirli ilişkilere girerler. Bu üretim ilişkileri maddi üretim güçlerinin belirli bir gelişme aşamasına tekabül eder. Bu üretim ilişkilerinin toplamı toplumun ekonomik yapısını belirler. Üzerinde hukuki ve politik üst yapıların yükseldiğinde toplumsal bilinçliliğin ileri biçimlere tekabül ettiği gerçek temel budur. Bu süslü lafların anlamı şudur basitçe. Klasik Marksizm'e göre bir altyapı vardır bir de üst yapı vardır. Altyapı da üretici güçler ve üretim ilişkileri vardır. Bu aslında o toplumun ekonomik yapısı, alt yapı denilen şey. Yani feodal dönemde mesela feodal dönemin üretici gücü üretim ilişkileri ona göre şekilleniyor. Kapitalist bir model de üretici güçler, üretim ilişkileri ona göre şekilleniyor ve o toplumun ekonomik yapısı belirleniyor ve bu ekonomik yapı üst yapı dediğimiz siyaseti, hukuku, kültürü şekillendiriyor. Yani kapitalist bir ekonomik modelde hukuk, siyaset, kültürel hayat buna göre şekillenir. Feodal bir yapıda, feodal bir ekonomik modelde siyaset, hukuk, kültür ona göre şekillenir. Eğer sosyalist bir modele geçilirse de siyaset, hukuk, kültürel yaşam ona göre şekillenecektir. Tabi klasik Marksizm'e göre altyapı üst yapıyı belirliyor. Yani ekonomik yapıya göre üst yapı belirleniyor tamamen. Ama sonra farklı ekoller farklı açıklamalar getiriyorlar buna, bu aradaki ilişkinin karşılıklı olduğunu ve bununla ilgili farklı sosyalist, Marksist yapılar olduğu ortaya çıkıyor. Yani sonuç olarak getirilen temel eleştiri şu: Aslında her ne kadar kapitalist ekonomik modelin düşünsel temelini oluşturan siyasi liberalizmde insanların özgür olduğu gibi bir fikir varsa da aslında sonuç olarak bu sistem ekonomik anlamda sömürüye dayalı bir sistemdir. Sermaye sahibi yani üretim araçlarının özel mülkiyetini elinde bulunduran sahibin emekçi sınıfını sömürdüğü ve onların ürettiği artı değerın üzerine yattığı sistemdir. Ne yapar bu sistem? İnsanların herkesin aslında doğuştan özgür olduğu, eşit olduğu gibi bir fikri yaymak içinde işte liberalizmin de yaptığı bu varsayımları ortaya koyar. Hukuk karşısında herkes eşittir der, ama mevcut eşitsizlikleri görmezden gelir ve dolayısıyla hukuk önünde eşit olsak ta gerçekte eşit değiliz, çok ciddi eşitsizlikler var. Bazıları çok büyük anlamda avantajlara sahip bazıları ise dezavantajlara. Hukukta aslında bu sisteme hizmet etme işlevi görür. Bu nedenle mesela hukuk devleti ilkesine de çok ciddi eleştiriler vardır klasik liberal yaklaşımda da çok ciddi eleştiriler vardır.

13.11.2019 ders

... çıktığı dönemdeki aslında bağımsızlık mücadelelerine ve onların sonucunda kabul edilen bağımsızlık bildirgelerine veya insanların söz hakları bildirgelerine....kaynağı olduğundan bahsettik sonra liberalizmin hem düşünsel boyutu olduğunu hem de iktisadi boyutu olduğunu bu iki yönü de

incelememiz gerektiğini konuştuk. Tabi ki dönem sonunda modern siyasal ideolojiler kısmında bu konuları daha detaylı konuşacağız ama sadece dönemsel olarak liberalizmin tam ortaya çıktığı dönemden bahsettiğimiz için liberalizmi de ana hatlarıyla anlamamız gerekiyordu. İnsan anlayışı ne devlet anlayışı ne topluma bakışı ne? Çok fazla detayına girmeden bundan bahsettik. Düşünsel olarak her insanın özgür ve diğerleri ile eşit olduğunu kabul eder çünkü insanların eşit ahlaki değeri sahibi olduğunu kabul ettiğini söyledik ve ekonomik anlamda liberalizm ne anlama geliyor çünkü ekonomik yapı ile bu düşünsel yapının birbirini tamamladığı düşünülüyor dedik. Yani, liberalizmin sağladığı gibi bir birey ancak aslında belirli bir ekonomik modelde var olabilir. Kabul bu. Neydi o? Nasıl bir ekonomik yaklaşım benimsiyordu? Serbest piyasa ekonomisi (fırsat eşitliği vardı, herkes kendisi için en iyi olanı seçebilecekti). Buraya da şuradan geldik, dersin başında uluslaşma sürecinde artık ulus devleti sürecinde şöyle bir sorun ortaya atılıyor yani ulus devletleşmeye başlamış devletlerin temel derdi şu: Bir devlet nasıl güçlü olur? Buna verilen belirli yanıtlar vardı; işte Merkantilist yaklaşım, ona tepki olarak ortaya çıkan Fizyokrat yaklaşım, sonra Fizyokrat yaklaşımdan yine aslında esinlenerek ortaya çıkan Klasik İktisat Okulu. Klasik iktisatçıların dediklerine baktık. Bu çerçevede liberalizme baktık. Şimdi liberalizm hakkında konuştuktan sonra Klasik iktisatçıların, Klasik İktisat Okulunun temelinde yatan emek-değer teorisine tepki olarak çıkmış başka bir yaklaşımdan bahsettik orada kaldık.

Marksizmden bahsediyoruz. Marksizm, Klasik iktisatçıların emek-değer teorisine tepki olarak teori oluşturuyor. Ve daha sonra da takipçileri o teoriyi geliştiriyor. Neydi burada çok basitçe söylersek eleştirilen şey? Aslında şunu söylüyordu Marx, insanlar tarih boyunca sömürülmüşlerdir ama eskiden bu sömürü çok açık ve görünürken piyasa ekonomisinin kapitalist modelinde bu sömürü daha görünmez kılınmıştır ve burjuvazinin liberalizm ideolojisi de bunun görünmez kılınmasına hizmet etmiştir. Nasıl olmuştur bu? Eski çağlarda kölelik varken köleliğin zaten bir özgürlük kısıtlaması olduğuna şüphe yok çünkü köleler zaten hukuken insan bile kabul edilmiyor, mal statüsünde alınıp satılıyorlar. Feodal döneme baktığımızda, tipik anlamda bir kölelik yok belki ama sonuç olarak onlar da Feodal Senyörlere bağımlılar. Toprak ile birlikte el değiştiriyorlar ve emekleri sömürülüyor. Buradaki sömürü ilişkisi ne görmek zor bir şey değil. Gel gelelim kapitalist modele baktığımızda ve piyasa ekonomisine baktığımızda aslında burada yine bir sömürü ilişkisi var ama bu sömürü liberal ideoloji tarafından görünmez kılınıyor. Bütün insanlar özgür ve bütün insanlar eşitmiş gibi bir illüzyon yaratılıyor ama aslında özgür de değiliz kapitalist bir model söz konusu olduğunda özgür de değiliz ve gerçek anlamda eşit olmamız da mümkün değil. Neden mümkün değil? Buradaki sömürü nereden kaynaklanıyor peki? Görünüşte insanlar özgür olmasına rağmen, özgür görünmesine rağmen niye burada bu ekonomik modelde bir sömürü ilişkisi olduğunu, sömürüye dayalı olduğunu kabul ediyor Marx? Aslında modern hukukta da bu bir ölçüde geçerli niye; çünkü biz sözleşme özgürlüğü serbestisi sözleşme özgürlüğü veya irade serbestisi çerçevesinde aslında işçi ve işveren arasında eşit koşullarda bir ilişkinin olduğunu varsayıyoruz. Taraflar eşit güçteymiş gibi işte serbest irademizle, hür irademizle bir iş ilişkisi içine giriyoruz, bir iş akdi yapıyoruz fakat aslında eşit koşullarda değiliz.

Bir de o döneme bakalım şimdi burada hocanın verdiği örnek biraz daha nitelikli işçi veya beyaz yakalı işçiyi getirebilir aklınıza fakat o döneme baktığımızda daha sanayi devrimi yeni yaşanmış işçi sınıfı diye yeni bir sınıf ortaya çıkıyor, ondan önce çok daha düşük bir nüfus yani toplumsal bir sınıf olarak daha doğrusu işçi sınıfından ondan önce bahsetmek biraz zor esas olarak sanayi devrimiyle birlikte biz işçi sınıfının ortaya çıktığını görüyoruz. Çok uzun saatler, zor çalışma koşulları olan insanlardan bahsediyoruz ve bu insanlar üretim araçlarına sahip değiller çünkü üretim aracının sahibi kapitalist yani ekonomik bir terim olarak baktığımızda üretim araçlarının özel mülkiyeti kapitalistin elinde.

Peki kapitalist sistem ihtiyaca ya da takasa dayalı değil, meta üretimine dayalı bir sistem. Ancak işçi üretim araçlarına sahip olmadığı için aslında para kazanmak için yapabileceği tek şey işgücünü satmak

emeğini satmak yani belirli bir ücret karşılığında günde şu kadar saat, haftada şu kadar saat seni n için çalışacağım diyor işte. Ama işte burada aslında kendisine ödenen ücretten çok daha fazla bir değer yaratacak yani ekonomik anlamda değer yaratacak kadar çalışıyor. İşte kitapta verdiği örnek; basitçe diyelim günde 10 saat çalışıyorsa bir işçi aslında bunun 6 saatinde kendisine ödenen ücretin karşılığını verecek kadar çalışmış oluyor; geri kalan 4 saat de işveren için çalışıyor. Bu ortaya konan değere “artı değer” veya “artık değer” deniliyor. İkisinin de anlamı aynı. Ve işte kapitalist sistem bu sömürüyü görünmez kıldığı için sanki işgücünden başka, emeğinden başka satacak bir şeyi varmış gibi çalışanın, üretim araçları sanki onun elindeymiş gibi irade serbestisinden hareketle bu sömürüyü görünmez kıldığı için bu sistemin ortadan kalkması gerekir. Yani buradaki temel mesele aslında kapitalizmin analizi ve her üretim sisteminin daha doğrusu bir toplumdaki ekonomik modelin mutlaka o toplumda siyasi yapıyı, kültürel yapıyı, eğitimi ve hukuku da belirleyiş şeklinde. Dolayısıyla, şimdi kapitalist bir ekonomik yapıdan bahsediyorsak nasıl ki feodal üretim ilişkilerinde hukuk, kültür, siyaset buna göre şekilleniyor idiyse kapitalist ekonomik modelde de aynı şekilde hukuk, devlet, siyaset, kültür, eğitim her şey yani üstyapı kurumları dediği kurumların hepsi bu üretim şekline göre belirleniyor. Nedir buradaki temel mesele; işte aslında burjuva hukuk sistemi denilen, eleştirilen şey temelde getirilen eleştiri şu, hukuken baktığımızda: burjuvazi ya da burjuva sınıfı feodal sistemin ortadan kaldırılması aşamasında aslında devrimci bir rol oynadı, Marksistlere göre çünkü feodal sistem zaten sömürüye dayalı bir sistemdi ve ortadan kaldırılması gerekiyordu ama daha sonra bunun yerine ortaya konan, bunun yerine kabul edilen sistem yani kapitalist ekonomik modelde de insanların aslında gerçek anlamda özgür olması ve eşit olması mümkün değil dolayısıyla hukuken aslında bireylerin ne kadar özgür olduğu ve eşit olduğu kabul edilse de bu bir illizyondan ibaret. Gerçekte mülk sahipleri veya sermaye sahipleri arasında geçerli olan bir eşitlik bu ve sömürü farklı şekillerde hala devam ediyor yani temelde getirilen eleştiri bu. Yani amaç aynı sadece şekil mi değiştirdi? Yani sadece şekil değiştirdi demek tabi eski türlü biçimleri de biraz fazla hafife alma olur çünkü insanları köle olduğu ve mal muamelesi gördüğü yerlerden tarih buraya evriliyor ama sömürünün ortadan kalkması ve Fransız Devrimindeki o sloganda idealize edildiği gibi özgürlük, eşitlik, herkesin kardeş olduğu, herkesin eşit ahlaki değerde tutulduğu ve eşit muamele gördüğü sistem kurulmuyor sonuç olarak. Yine mülkiyeti kutsallaştıran, üretim araçlarının mülkiyetini sadece belirli bir sınıfa bırakan dolayısıyla bu sınıfın dışında kalanların da emeğini belirli bir ücret karşılığında satmak dışında bir alternatif bırakmaya n bir sistem kuruluyor. Dolayısıyla, bu sistemde sömürü ortadan kalkmıyor dedikleri bu ve şöyle bir öngörüler var tabi öngörülerinden biri şu ne olacak: her toplumsal yapı daha önce nasıl, sömürüye dayalı her toplumsal yapı bir direnişle karşılaştı.....

Peki diğer öngörüler nelerdi? Çünkü kapitalizme yönelik analizleri aslında kısmen doğrulanıyor. Şöyle bir şey söylüyorlardı, Marx ve Engels diyorlardı ki: kapitalizm aslında kendi içinde çelişkiler barındıran bir ekonomik sistemdir. Yapısal çelişkileri olan bir sistemdir. Nedir kapitalizmin yapısal çelişkileri diye bahsettikleri şey? Bir kere biz ne dedik kapitalizmde serbest piyasa ekonomisi arz -talep yasasına göre işler mesela. Devlet müdahale etmemelidir piyasaya, piyasa mutlaka kendi içerisinde dengesini bulur fakat gerçekte öyle olmuyor, öyle olmadığı görülüyor. Ne oluyor, büyük üreticiler büyük sermaye grupları, küçük üreticilere hayat hakkı tanımıyor. Büyük şirketler küçük şirketleri satın alıyor ve giderek sermaye belirli çok büyük şirketlerin elinde toplanmaya başlıyor. Yani sermaye tekelleşmeye başlıyor. Tekelleşme ne demek; rekabetin ortadan kalkması demek. Oysa ki rekabet gereklidir. Rekabete göre işgücünün değeri belirlenir. Rekabete göre ürünün değeri belirlenir. Yani rekabet kritik bir önem taşır piyasa ekonomisi açısından. Ama hiçbir şekilde müdahale edilmediği zaman ekonomiye; yani piyasaya hiçbir şekilde müdahale olmadığı zaman giderek sermaye tekelleşmeye başlıyor ve bu da rekabeti ortadan kaldırıyor. Bir diğer çelişki de şu; sermaye giderek tekelleşiyor dedik, büyük üreticiler giderek daha fazla şey üretmeye başlıyor fakat diğer yandan toplum bir grubu da giderek daha fazla yoksullaşılıyor, alım gücü düşüyor. Şimdi üretim var ama o üretilen şeyi

tüketecek alım gücüne sahip geniş bir kitle yok; dolayısıyla arz fazlası oluşuyor. Bu da yine ekonomiyi krize sürükleyen başka bir neden. Yani çok fazla şey üretiliyor arz fazlası var ama bu üretimleri tüketecek kadar alım gücü yüksek bir kitle yok. Bir diğer şey yine sanayileşme sürecinde makineleşmenin giderek artması. Makinaların giderek üretimde daha fazla kullanılması. Bu da insanların bir bölümünün işsiz kalması ve yoksulluğa düşmesi demek. Diğer yandan diyoruz ki arz fazlası var. Dolayısıyla; şu analizi yapıyorlar: sistem aslında serbest piyasa ekonomisi denilen şey eğer devlet müdahale etmezse zaten mutlaka krize girecektir. Yapısal olarak taşıdığı bu çelişkilerden dolayı. Dönemsel olarak hep krize girmeye aday bir sistemdir. Hep kriz potansiyeli taşıyan bir ekonomik sistemdir ve her kriz bir öncekinden daha da ağır olacaktır. Gerçekten de analizlerin kriz sonrasında yaşananlarla doğrulandığını görüyoruz. Çünkü 1800'lerin sonuna doğru artık Amerika'da özellikle ekonominin gittikçe tekellere teslim olduğu bir dönem. Ve sonrasında şöyle üretim ile paralel bir tüketim olmadığı için giderek artan bir arz fazlası ortaya çıkıyor. Bu da devletleri yeni bir arayışa sürüklüyor ki daha önce de farklı nedenlerle aslında devletler sömürgeleşmişlerdi. 1800'lülerin sonuna doğru artık devletler yeniden sömürgeleşme arayışına giriyorlar çünkü sömürge demek hem o arz fazlasını eritmek için yeni piyasa, pazar bulmak demek hem de tabi ki oradaki hammaddeyi o ülkenin kaynaklarını sömürmek demek. Dolayısıyla, devletler yeniden sömürgeleşme arayışına giriyorlar ve fakat bu da ekonominin karşılaştığı çıkmazları çözmeye yetmiyor. Ardından 1. Dünya Savaşı geliyor. 1. Dünya Savaşı da tabi ki ülkelerin ekonomisini, bazı ülkelerin özellikle çok kötü yönde etkiliyor. Yoksulluk çok ciddi boyutlara geliyor. Ve ondan sonra mutlaka bildiğiniz 1929 yılında ne oluyor? Büyük Buhran. Yani dünya çapında bir ekonomik kriz. Bu aslında yapısal çelişkilerle ilişkin analizlerin doğrulandığı yer yani giderek rekabetin ortadan kalkmasıyla serbest piyasa ekonomisinin müdahale edilmediği takdirde aslında tıkanmasıyla ortaya çıkan bir sonuç. Peki ondan sonra ne oluyor? Piyasa ekonomisinin hani Klasik İktisatçılar diyor ya; piyasa aslında fiziki dünyanın yasalarına benzer şekilde kendi yasalarına göre işleyen bir yerdir. Görünmez bir el adeta piyasayı kendi içerisinde düzenler, devlet hiç müdahale etmediği takdirde piyasa kendi kendine dengesini bulur diyorlardı. Ama yaşananlar bunu yanıtladı yani müdahale olmadığı zaman serbest piyasa ekonomisi çıkmaza girdi. Peki ondan sonra ne oldu? John Ken Visser'in teorisi: Ken Visser Teori. Nasıl bir ekonomik model peki? Devletin işsizliği ortadan kaldırma, istihdamı sağlamak, tam istihdam hedefi var. Yani herkesin çalışabileceği bir işi olacak. Herkes belirli bir standartta yaşayacak, belirli bir ücret alacak ki her zaman alıp gücü olan tüketiciler olsunlar. Devlet çeşitli düzenlemelerle ekonomiye müdahale ediyor. İşçilerin belirli hakları güvenceye alınıyor. Sosyal hakları mesela. Bu model aslında refah devlet modeli. Bizde bu sosyal devlet olarak karşımıza çıkıyor. Refah devleti ile sosyal devlet arasında aslında kavramsal bir fark var. Detayına girmemize gerek yok ama. Ancak tarihsel olarak ne

zaman ortaya çıktı bilmeniz önemli. Bizde 1961 Anayasasında sosyal devlet kavramı ortaya çıktı. 1982 Anayasasında da var. Sosyalizm kavramı 1920'lerde Rusya'da çıktı. Sonrasında refah devleti kavramı aslında sosyalizm korkusunu bertaraf etmek için ortaya atılan bir model düşünülebilir.

Sosyal devlet bizim gibi çok sanayileşmemiş, ileri derecede kapitalleşmemiş devletler için kullanılıyor. Ancak ileri derece kapitalleşmiş devletler için refah devletini kullanmak daha doğru.

Sosyal devletin ortaya çıkma nedenlerinde şunları görüyoruz: doğrudan işçi sınıfının ortaya çıkardığı bir fikir diyemeyiz ama serbest piyasa ekonomisinin çıkmaza girmesinden, dünya çapında ekonomik kriz yaşanmasından, ayrıca o dönemlerde etkisini gösteren Sosyalizm akımının da giderek daha fazla taraftar bulmasının önlenmesi için ortaya çıkmıştır. Bu yüzden sosyal devlet ile sosyalizm farklıdır. Sosyal devlette çünkü hala.....

Keynesyen modelde aslında yine kapitalizm sınırları içinde tartıştığımız bir model. Yani yine kapitalist ekonomik sistem mevcut hala. Fakat serbest piyasa ekonomisi yerine bunun daha törpülenmiş ve devletin cesitli araçlarla ekonomiye müdahale ettiği bir sosyal piyasa ekonomisi diyebiliriz. Mesela

sosyal devletin hukuki araçları nelerdir yeri geldiğinde devletleştirme kamulaştırma vergilendirme cesitli sosyal hakların güvence altına alınması çalışma saatleri düzenlenmesi çalışan haklarının güvence altına alınması. Bunlar ekonomik açıdan neye yarıyor? Toplumda her zaman belirli standartlarda yaşayan kendini yeniden üretebilen bir emekçi sınıfının varlığını güvence altına alınmış oluyor. Emegin yeniden üretimi ne demektir? Yani emegin kendini yeniden üretmesi ne demektir? Söyle bir şey bu; iki tane disli çarkın dönerek çalıştığı bir makina düşünün. Eğer buna hiç bakım yapmazsanız bir süre sonra sürtünmeden asınır ve disler kırılır makine işlemez hale gelir. Bunun sürekli olan çalışmasını sağlamak için belli aralıklarla bakım yapmak gerekir. İşte aslında işgücü olarak baktığımızda yani emek gücü olarak baktığımızda bizler de öyleyiz. emegin kendini yeniden üretebilmesi için belirli koşullarda bizim yaşamamız gerekiyor dinlenebilmemiz gerekiyor beslenebilmemiz gerekiyor tatil yapmamız gerekiyor ki her daim çalışmaya hazır olalım. Yani haftanın 7 günü 24 saati çalışıyor olsaydık zaten ölürdük. Dolayısıyla emegin kendini yeniden üretebilmesi için belirli standartlarda yaşaması lazım aslında bu refah ve sosyal devlet politikaları bunu güvence altına alıyor. ama bir de işin ciddi bir insani boyutu var. Sonuçta serbest piyasa ekonomisi gerçekten çalışanı tamamen piyasa ekonomisi koşullarına terk ediyordu ve bunun çok ciddi toplumsal sonuçları oluyordu. Oysa sosyal devlet politikalarının yürürlüğe girmesinden sonra ne oluyor? İşte insanların belirli sosyal hakları güvence altına alınıyor ve böylece daha insani koşullarda yaşayabiliyorlar yani hala piyasa ekonomisi söz konusu ama dediğimiz gibi bu devletin hiç karışmadığı kişileri tamamen ekonomik hayatın işleyişi ile piyasa ile başbaşa bıraktığı bir ekonomik model değil artık. Devlet çeşitli araçlarla çeşitli şekillerde ekonomiye müdahale ediyor. Ve bizde de bu 61 anayasası ile ilk defa yürürlüğe girdi.

20.11.2019 dersi

Batıda machiavelli kimse doguda da ibni haldun odur.

Machiavelli ile birlikte iktidar yeryüzüne iner, Ortaçağda iktidarın kaynağı Tanrıdır. Tanrının yeryüzündeki temsilcisi olarak görülür. Modernleşme ile laikleşme de gelir iktidar Tanrının bir parçası değildir anlayışı yetlesmeye baslar.

Mac. de iktidarın yeryüzüne dayandırır, devletin ortaya çıkışını açıklar.

Yaşamak için birarada olmak zorunda olan toplumlar, kavga etmeden birarada kalabilmek için bir otoriteye ihtiyaç duyar; bu sayede de devlet oluşur. İktidarın kaynağı Tanrı olsaydı, Mac. ye göre peygamberler ulusları yönetirdi.

Devlet yapısının anlaşılabilmesi için devletin unsurlarını bilmek ve incelemek gerekir; modern toplumda bunlar incelenicektir.

Modernleşme ile birlikte devletin anlamı da değişir; sadece çağdaşlaşma değil, "modern devlet" tabiri belirtilirken önceki devletlerden farklılığının altı çizilir. Sadece demokrasi ve insan hakları baz alınmaz, nasional sosyalist ve faşist ülkelerin ideolojileri bu kavramlara yer vermeseler dahi modern devletlerdir. Esas kast edilen iktidarın bireysellesmesidir. Kilisenin kenara çekilmesi ve karışıklıkların çözülmesinden sonra siyasi alanda bu yöne yönelme ortaya çıkar.

Modern devletlerin gelişimine bakıldığında, hepsi olmasa da daha ziyade ulus devletlerdir ve feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinde ortaya çıkarlar. Nüfus artışı, kırsal alandan kente göç, ticaret ile uğraşmaları, işbölümünün artması, kar amaçlı üretim, akılcılığın on plana çıkması

modernleşme sürecinin bir parçasıdır. Hümanizmi, akıl merkezli yaklaşımı benimser. Demokratikleşme hareketi de bu sürece dahil olur.

(Tablo)

Ara dönem: Zümreler düzeni- Feodal dönemin sonu, totaliter dönemin başı

Mutlakiyetçi devletler dönemi: Avrupanın bir çok yerinde siyasi otoritenin merkezileşmesi, mutlak monarşi

Modern ulus devletler: 18.yydan itibaren

Mutlakiyetçi devlet, modern devletin ilk halidir. Devlet 3 unsur teorisi ile tanımlanırdı; ülke, egemenlik ve halk bu 3 unsurdur; ancak modern devleti anlamak için daha fazla unsurun incelenmesi gerektiği düşünülür.

mutlakiyetçi dönemde, egemenliğin bir monarkda toplandığı dönemde, devlet bu 3 unsuru tasır. Düzenli bir ordunun varlığından bahsedilir. Merkezi bürokrasi, modernleşir be modern devletler bürokrasi olmadan yönetilemez. Feodal dönemde vergi düzenli toplanamaz, mutlak monarşi ile birlikte vergi yükü düzenlenir. Modernleşme ile birlikte devlet, merkezi olarak vergi toplamaya başlar. Mutlak monarşilerde belirli bir toprak parçasında hüküm sürme, egemenlik, bürokrasi, vergilendirme ve şiddet tekeli vardır. Şiddet tekeli ile devlet, şiddeti meşru olarak kendi eline alır. Devletin merkezileşmesi ile birlikte, güç ile birlikte şiddete başvuru da devlette toplanır. Devletin uyguladığı şiddet meşrulaşırken öteki kurumlar ve örgütler için gayrimeşru bir hal alır. Kamu gücüne sahip olan devlet, halkın güvenliğini baz aldığına yönelik bir his yaratır.

Modern devletin unsurlarından olan egemenlik, günümüzde ilk çıktığı döneme göre çok daha farklı bir anlama sahiptir. İlk dönemlerde sınırı olmayan bir yetki şeklinde tanımlanır. Ülke, önemli bir diğer unsurdur; coğrafi sınırlar kesin olarak belirlenmiştir. İktidar, kişisel değil anayasalıdır. Kamu bürokrasisi, yurttaşlık, meşruiyet ve vergilendirme modern devletin diğer unsurlarıdır.

Egemenlik, coğrafi sınırları belli olan bir siyasi birlikte, devlet iradesi olarak görülen iktidarın kullandığı yetkidir. Ortaçağ ve feodal toplumlarda modern devletlerdeki kadar ön planda değildir, kurucu unsurların bir parçası şeklinde yer almaz.

Machiavelli, modern devletin laik birliği kaynaklı açıklanmasına ön ayak olur. Esasen egemenlik kelimesini kullanmaz, kullanan ilk düşünür Bodin'dir. Ortaçağdan farklı bir siyasi otorite hakim olduğundan anlatmak için bir başka kavrama ihtiyaç duyulur.

İtalyandır, italya ise kapitalizm ile düzenlenmiş ancak siyasi hayatın henüz düzenlenemediği, merkezi otoriteden ziyade küçük şehir devletlerine sahiptir. Prens, eseri, italyanın siyasi hayatını düzeltmeye yönelik düşüncelerini içerir; devlet yönetiminin basıl olması gerektiğini anlatır.

27.11.2019 vize

4.12.2019

Modern devlet

Egemenlik kavramı önemlidir. Vizede ilk soru buna yönelikti. Hobbes BÖLÜNMEZ BİR YETKİ DER BUNA. Toplum sözleşmecilere bakarsak bu yetki sözleşmeden çıkar ortaya. Hobbes ve JJ Rousseau da toplum sözleşmeci.

Egemenlik kavramına ihtiyaç duymamızın iki temel sebebi var. Bir tanesi, mutlak monarşiler ortaya çıkana kadar siyasi iktidar merkezileşmediği için kimse sınırlandıramıyor bun sınırlandırmayada bu ad veriliyor. İkinci sebep ise dünyevi kavramlarla tanımlar.

Egemenliğe ilişkin iki düşünür daha bakılacak.önceki ders locke bahsetti kuvvetler ayrılığı denince akıla montesque gelir ama locke dan etkilenmiştir.

Montesqueu:

bilinen eseri kanunların ruhudur.

Her toplumun aynı yasalara tabi olacağını savunmaz.

Eserinde savunduğu düşünce toplumların coğrafyasının ekonomisinin vs o toplumun hukukunu etkilediğini söyler. Bu sebeple her toplum aynı yasalara tabii olamaz. Yenilikçi düşünmez

İklimi daha yumuşak olan yerlerde insanlar daha rahattır tembeldir der ve o insanları yönetmek daha kolaydır bu sebeple oyle yerlerde despotik rejimler çıkar, yasalar çıkar der.

Suan ki dünyada da dediklerinin izleri görünür.

Fransa da burjuvazinin güçlendiği dönem fakat aristokraside hala izleri vardır. Montesque bunları dengeler. Aradadır

Uc yönetim biçimi var der

Cumhuriyet monarşi ve despotizm

Cumhuriyet: eger yönetim halkın tamamındaysa demokrotik cumhuriyet. Bir bölümundayse aristokratik cumhuriyet. Yönetim tek kişideyse ama bu kişi yasalara uygun yönetiyorsa monarşi veya yasalara uygun değilse despotizm vardır der.

Her yönetimin dayandığı bir ilke vardır.

Cumhuriyetin dayandığı ilke siyasal erdemlik.

Monarşinin ilkesi sert yönetim

Despotizm ise baskıcı ilkedir

Yasama yürütme yargı olarak kuvvetler Ayrılığı sunar montesque.egemenliğin kullanımı farklı organlara bölünmeli ve hiçbir tek başına güce sahip olmamalı.

Sade yönetimin organlara bölünmesini ele almaz ayrıca da toplumun temsilinin de organlara bölünmesini belirtir. Yargı bağımsızlığı temel bir sey.

JJ ROUSSEAU

Genel irade kavramı jj rousse'ya ait.

Devletsiz toplumdan devletliye neden geçildiğini soyle açıklıyor, devletsiz toplumlar aslında insanlar arasındaki eşitsizlik, insanlar özgür ve eşit bir şekilde yaşıyorlardır, toprak ve madenler üzerinde mülkiyet hakkı iddia edilmeye başladığında bu kavram sebebi ile bu eşitlik bozulmaya başladı. Özel mülkiyet bu. İnsanın insana bağlı olduğu bir sistem ortaya çıkmaya başladı. Devlet kavramı ortaya çıktı çünkü zengin sınıf ve yoksulun arasındaki çatışmayı önlemek için kurulmuştur. Uygar toplum insanların özgürlüğünü elinden alınması için katı bir eşitsizlik içinde devlet ortaya çıktı der. Toplum

sozlesmesindende bahseder.devletin temelini buna bağlar. Jj rousseoau kucuk toplumu esas alıp bu açıklamaları yapar.genel irade sozlesme ile ortaya çıkan kollektif iradedir.

Modern devletin unsurları:

Devletin uc unsuru: egemenlik toprak insan = ilk zamanlar böyle açıklanırdı fakat zamanla az kaldı bu.

Bütün modern devletler bu unsurları barındırmaz. Hukuk ustunluğu vs gibi bir unsuru olmaya bilir.

Nazi almanyası da modern devletti ama hukuk ustunlugu yoktu.

Toprak unsuru:

Şiddet tekeli: modern devletler şiddete başvurma yetkisini tekeline almıştır.

Hobbes : devletin amacı bireysel güvenliği sağlamak der. İnsan insanın kurdudur der.devlet insa nların sürekli savaş haline son vermek için kurulmuştur.

Webber: devlet belirli bir arazi içinde fiziksel gucu tekelinde bulunduran kurumdur.siddet tekeliinden bahseder.modern devletten önceki devletlerde aynı işlevdeydi.Yeri geldiğinde her devlet fiziksel siddete başvurur. Modern devlet haklarımızı korumak için kurulduğunu dusundugumuz için bu şiddete onay veriyoruz. Meşruiyet kavramıda belirtilir burada.

Devlet modern devlete donunce şiddet azaldı.modern devletin şiddet tekeliini eline almasıyla böyle oldu.karsı gorusu de var bunun.

11.12.2019

Egemenlik kavramı bugün ilk ortaya çıktığından nasıl farklı?

İlk tanımları gibi başka hiç bir güçle bölünemeyen bir yetkiden bahsedilmez artık; devleti açıklarken egemenlik kavramına hala ihtiyaç duyulur ve egemen devletler arasındaki ilişkileri düzenler. Küreselleşmenin yaşandığı bir dünyada artık mutlak monarkların gücü olarak nitelendirilmez. Şekil değişikliği ise, ua hukuk egemen devletler arasındaki ilişkileri düzenler ve egemen devletler birbirlerinin iç işlerine karışamaz olarak tanımlanır. 2.Dünya Savaşı sonrasında BM kurulur ve devletler bu uluslararası kurumlara kendi istekleri ile üye olurlar, sözleşme ve yaptırımlar kendi çizdikleri sonuçlarla belirlenir; bunlara uyulmadığı takdirde ülke sınırları içerisindeki kişiler tarafından şikayet edilebileceğinin taahhüdü altına girer. Ülke sınırları içerisindeki kişilere, egemenlik yetkisini kullanmak adıyla istediğini yapamaz; iç işlerine karışamaz diyemez. Sözleşmelerle bağlıdır, klasik anlamda bir egemenlikten bahsedilemez.UA hukuk normlarına aykırılık söz konusu olduğunda iç işlerine karışılabilinmektedir. İkinci bir değişim faktörü, kuvvetler ayrılığıdır. Yargı bağımsızlığı vazgeçilmez bir unsurdur. Bölünmez ve sınırlandırılmaz bir egemenlik anlayışından bahsedilir. Güvenlik kavramı, iletişimin hızlanmasıyla şekil değiştirdi; teknolojik ilerlemelerle bazı kültürler çok daha etkileyici bir hal aldı, özellikle teknolojiyi bulan ülkelerin kültürleri çok daha görünür kılındı.

Önceki dönemlerde devlet, 3 unsur, egemenlik, toprak, ülke, ile açıklanırdı. Devleti günümüzde bu 3 unsur ile anlatmak yeterli değildir, devlet çok daha karmaşık bir yapı halini alır. Modern devlet,

hukukun üstün tutulduğu devlettir. Modern devlet ile birlikte bütün unsurlar biraraya gelebilir; modern devlet bütün unsurları barındırmasa dahi, ancak modern devlette bu unsurlar görülür ve biraraya gelebilir. Kişisel olmayan iktidar, egemenlik kavramının anlamı, yönetici değişse bile devletin devam etmesi, devletin bağımsız bir tüzel kişiliğini oluşu, hukuk devletin ortaya çıkması, bürokrasinin farklı bir kavram kazanması, vergilendirmenin merkezi sistemle sağlanması, şiddetin devlet tekeline alınması modern devlette görülür.

Toprak unsuru, modern devletlerle kesin coğrafi sınırlar halini alır.

Şiddet tekeli ile kast edilen, modern devletin şiddeti kullanma yetkisini tekeline almasıdır. Şiddet tekeli anlamak için Hobbes ve Weber'e başvurulur. Hobbes'a göre, devletin amacı bireysel güvenliktir. Bir tarafta doğa yasaları vardır ve insanlar doğa durumunda, devlet öncesi hal, karmaşık bir haldedir. İnsan insanın kurduyken, Tanrısı haline gelir. Doğa yasaları ve doğal duygular bulunur, doğa yasaları insana iyi davranmayı anlatırken, doğal duygularda bencillik gibi negative hisler vardır. Devlet olmazsa, insanlar doğal duyguların esiri olur; devletin görevi bu doğal duygularla oluşan sürekli savaş halini önlemek ve bireylerin güvenliği sağlanı. İnsanlar devletin güvenliklerini sağlayacağını kabul ederek devleti meşrulaştırır. Modern devlet öncesinde merkezi bir yönetim olmadığından devletin şiddeti tekeline alması pek mümkün olmaz.

Weber'e göre devlet, belirli bir arazi içinde fiziksel gücün meşru kullanımını tekelinde bulunduran insan topluluğudur. Modern devlet amaçlarına ve işlevlerine göre bakarak değil ancak kendi araçlarına bakarak tanımlanır. Modern devlet öncesi devletler de benzer işlevleri yerine getirir, Bugün modern devlet, ancak kendine özgü araçlarla tanımlanabilir o da fiziksel güç ve şiddet kullanımınıdır. Burada denilmek istenen egemenliğin sürdürülmesinin tek yolunun şiddet olduğu değildir; bütün devletler meşru görülme istenmektedir ancak yeri geldiğinde her devlet farklı düzeylerde fiziksel güç kullanılır. Bireysel güvenliğin ve hakların korunumuna inanıldığı için devlet meşru görülür. Şiddete başvuran bir başka organ olduğunda ancak devlet tarafından bu yetkinin ona verildiği bilirse onaylanır; devletin şiddeti eline alması ile birlikte gündelik hayattaki şiddet azalır. Bir başka görüş ise modern devlet olmadan bir sürü soykırımların yapılamayacağı, atom bombasının atılamayacağını söyler; büyük eylemler ancak modern devlet ile ortaya çıkmıştır.

18.12.2019 ders yok

25.12.2019

BÜROKRASI ; Bürokrasi deyince Devlet dairelerindeki ast üst ilişkisi yani hiyerarşi, bürokrat, bürokrasi sistemi yavaşlattığı için eleştirilir, kırtasiye, evrak yoğunluğu akla gelir. Aslında bürokrasi deyince aklımıza gelmesi gereken ilk kişi Marks Weber sosyolog diğeri de KAFKA. Kafkanın da bürokrasi eleştirisi vardır. Marks Weber e göre bürokrasi modernleşme sürecinin ortaya çıkardığı kapitalist toplumların da vazgeçilmez bir unsuru olarak görüyor. . Yani diyorki kapitalist modern devletler bürokrasi olmadan işleyemez. Burada demek istiyorki kelime anlamı olarak büro ona kresi eki getirilerek oluşturulmuş. Bürokrasi modern devletlerle ortaya çıkmış bir kavram değil.

Bürokrasi çok eskiden beri varmış mesela M.Ö.1,2, yüzyılda Çin İmparatorluğunda devlete bir kamu görevlisi alınacağı zaman sınavdan geçirilmiş >Roma Devletinde de bürokrasi gelişmiştir. Eskiden modern devletlerde artık bürükratlar kamu hizmeti gören kişiler olmuştur.. Webere göre Devlet modernleştikçe bürokrasi olmadan tam anlamıyla işleyemezler. Bürokrasi eskidende varmış ama modern devletlerde bürokrasi kapitalist ekonominin sonucu ortaya çıkmış. Modern devletlerde yönetim bürokratiktir. Para ekonomisi geliştikçe, modern devletleri yapısı ve işlevi arttıkça bürokratik yönetim ortaya çıkmıştır. Kapitalist ekonomi rasyoneldir. WEBER kapitalist rejemi eleştiren değil olumlu bakan biridir kapitalist rejime.

Kapitalist ekonomik sistemin özellikleri şunlardır.: özel mülkiyet var üreticinin üretim araçları üzerindeki fonksiyonu sözkonusu, arz talebe göre ücretlendiriliyor, emek piyasa koşullarına göre özgürce hareket edillodr. hukuksal bir çerçeve vardır. Ticretle ilgili rasyonel olmayan tabular kaldırılıyor, yasalar vardır herkes yasalara uyar, herşey rasyoneldir.

WEBER e göre Rasyonelden kasıt akla bilgiye dayalı olarak, toplumsal aktörlerin çevrelerindeki dünya üzerinde daha fazla denetim kurmak için bilgiye giderek daha fazla ihtiyaç duymasıdır.

Kapitalist ekonomi rasyoneldir. Bürokrasi de bu modern devletlerin olduğu yerde vazgeçilmez bir Rasyonelden kasıt akla bilgiye dayalı olarak. **Webere göre toplumsal aktörlerin çevrelerindeki dünya üzerinde daha fazla denetim kurmak için bilgiye daha fazla ihtiyaç duymasıdır.**

WEBER in Bürokrasiye nasıl baktığını anlamak için iktidar ve otoriteye nasıl baktığına değinmek gerekiyor. **İktidar** kişilerin davranışlarına yön vererek bir şeyi yaptırabilme gücüdür Bu **iktidar meşru görüldüğünde otoriteye dönüşüyor**. Her iktidar meşru görünmez iktidar meşru görüldüğünde gerçek anlamda otorite oluşur. **İktidarı meşru görmemizi saylayan şey nedir.**

Burada 3 ideal tipten bahsediyor otorite Geleneksel otorite, karizmatik ve rasyonel yasal otorite.

Yani iktidar nasıl meşru görüldüğünde otoriteye döner burada 3 ideal tipten bahsediyor; iktidar geleneksel otoriteye neden boyun eğiliyor çünkü gelenek-göreneklerle uyuyor, karizmatik otoritede iktidarı kullananın kişisel özellikleri ön plana çıkıyor önemli karizmatik olduğu yönetmeye ehil olduğu düşünülen kişilerin yaptığı önemli. Rasyonel modern bir devletin gerekli olduğu rasyonel yasal otoritede iktidarı kullanılan meşruiyetini veren şey rasyonel biçimde oluşturulmuş, yönetmeye ehil kişilere yönetim yetkisi veriliyor, seçilmiş olması, hukuka yasalara uygun olmasıdır. Modernleşme sürecinde ortaya çıkan bir yönetim şekli çünkü daha önceleri gelenekler-görenekler, bir grup belirli bir soydan geldiği için mesela aristokratlar arasında yönetimin değişmesinde kişisel özellikler vb. gibi farklı şekillerde yönetim el değiştiriyordu. Rasyonel yasal otoritede meşruiyetini yasalardan alıyor, yönetim ehil olduğu düşünülen kişilere, yasalara uygun hareket eden kişilere yönetim yetkisi veriliyor bu nedenle bu Webere uygun olan 3. Tip otorite buna uygun buna dayalı olarak oluşturulan bir bürokrasiyi de modern devletin vazgeçilmez bir unsuru olarak görüyor.

Çünkü bu modernleşme sürecinde kapitalist bir ekonominin ortaya çıkardığı bir şeydir bu olmadan zaten modern devlet tam olarak işlevini yerine getiremez kapitalist bir toplum sağlığı buna dayalı olarak ortaya çıkan bir modern devlette en akılcı yönetim biçimi bu ideal bürokratik yönetim biçimidir.

Peki devletin işlevleri modern devlette çok karmaşıklaştı. modern devlette bu işlevleri yerine getirebilmesi modern dev

Webere göre bürokrasi temel işleyişi idari yapıda hiyerarşi vardır. Herkesin yapacağı iş bellidir işbölümü ve uzmanlaşma vardır. Ve herkes belirli bir konuda uzmanlaşır ve uzmanlaştığı alanda çalışmak üzere istihdam edilir. Herkes normal bir seçim sürecinden geçirilir, mesala devlet memuru olacaksınız alt memur bile olsanız işe alımlarda herkes sınava tabi tutulur şeffaf bürokrasiden bahsediyoruz tabii ki, bürokrasi yozlaştığında buda değişiyor. Bürokraside herşey yazılı şekilde yapılır ve dosyalanır bunun amacı yapılan herşeyin hesabının verilebilmesidir. herkes yaptığıının hesabını verir. Devlet memurlarının masasında sümen olurdu kayda girmesin dendiğinde bu sümenin altına konuyor sümen altı sözü buradan geliyor.

Aslında herşeyin yazılı belgelere baktığımızda dosyalanması arşivlenmesi yapılan herşeyin kaydının tutulması yeri geldiğinde denetlenmesi ve hesap verilmesini sağlamak için . Yazılı kurallara bağlı ıdır resmi dili vardır. Buda bürokrasinin temel unsurlarından biridir.

Bu özelliklerin tam tersi yozlaşma olduğunda bürokraside ideal biçimde işlemediğinde neler olur,

Uzmanlaşmanın bir önemi kalmaz, liyakatın önemi kalmaz, belirli niteliklere haiz süreçlerden geçerek bir yere göreve getirilmez tam tersine liyakatın tersi memuriyette sadakattir birilerine olan yakın bağlarınızdan dolayı ber yerlere getirilirsiniz orada uzmanlığınızın yeteneklerinizin hiçbir önemi yok.

Herşeyin yazılı belgelere aktarılması arşivlenmesi dosyalanması normalde kurumların hesap verebilirliğini sağlamak için getirilmiş bir şeydir ama yozlaşma olduğunda tam tersi yozlaşmış bir bürokraside sizinle ilgili bilgiler sizin aleyhinize kullanılır , fişleme yapılır .

Dolayısıyla e devlet aslında modern devlet için ne kadar vazgeçilmez bir yönetim biçimiye, kapitalist bir ekonomik yapıda o sistemin işleyebilmesi için en rasyonel en akılcı yönetim tarzının bu olduğunu düşünüyoruz. Bu sistem daha şeffaf bürokrasilerde daha iyi işliyor. Ama yozlaşmış bürokrasilerde hesap da sormadığınız için tam tersi yönde işliyor ve çokça da eleştiriliyor . Bürokrasinin bugünkü işleyişine eleştiriler daha çok yozlaşmış bürokrakiye olan eleştirilerdir.

Devlete veya iktidara neden itaat ederiz. Burada meşruiyet kavramı devreye giriyor. Egemenlik konusu konuşurkende aslında farklı şekillerde meşruiyet karşımıza çıktı o bağlantıları kurabilmek önemli. Mesela toplum sözleşmecilerinden bahsederken iktidarın kaynağına neyi koyuyor ve böyle iktidarı nasıl meşrulaştırıyor bunu tartıştık aslında çünkü siz devletin ortaya çıkmasını toplum sözleşmesiyle açıkladığınızda hepsinin açıklamaları birbiriinden farklı neden devletsiz toplumdan devletli topluma geçildi ama o açıklamayı nasıl yapıyorsanız sonuçta toplum sözleşmesine riayet edilip edilmemesine göre o devletin meşru olup olmadığını yada devletin yaptıklarının meşru olup olmadığını açıklayabilirsiniz. Mesela toplum sözleşmecilerinden bahsederken iktidarın kaynağına neyi koyuyor iktidarı nasıl meşrulaştırıyor bunu tartışacağız. Çünkü siz devletin ortaya çıkışını toplum sözleşmesiyle açıkladığınızda hepsinin açıklamaları birbirinden farklı neden devletsiz toplumdan devletli topluma geçiliyor ama o açıklamayı nasıl yapıyorsunuz sonuçta toplum sözleşmene riayet edilip edilmemesine göre o devletin meşru olup olmadığını yada devletin yaptıklarının meşru olup olmadığını açıklayabilirsiniz.

Meşruiyet kavramı şunu söylüyor bize: egemen yani yöneten sadece baskıya yada sadece zora başvurarak yönetimini daimi kılamaz . Mutlaka kitlelerin ikna olması gerekir yapılanın kamunun iyiliği için olduğuna kamunun güvenliği , sağlığı için vs. olduğuna ikna olması gerekir ki o yönetimin devamına onay versin. Peki ikna olma süreçleri ikna mekanizmaları nasıl işler nasıl sağlanır . ideolojiler buna izin verir mesela yönetmenin ikna olması siyaset kültür hepsi aslında buna izin verir. Buna göre yönetimlerin yaptıklarını meşru buluruz ve devamına onay veririz yada meşru bulmalıyız devamına onay vermeyiz. Onay vermemizi dikkate alırlarmı bu da ülkeden ülkeye göre değişiyor.

Yurttaş kavramındanda kısaca bahsedelim yurttaş vatandaş. Modern anlamda yurttaşlık biraz daha farklı : Kişilere belli haklar veren belli ödev ve sorumluluklar yükleyen bir hukuksal bağ. İnsan ve yurttaş hakları diyoruz yurttaş hakkı sadece belli bir ülkenin yurttaşı olduğumuz zaman bize sağlanan haklar güvence altında dolayısıyla yurttaşlık hakkı ile bağlı olduğumuz ülkeye göre çerçevesi değişen kapsamı değişen bir haklar silsilesinden bahsediyoruz yurttaşlık hakkı dediğimizde. Aslında yurttaş o siyasal topluluğun yaşamına katılmaya hak kazanmış kişi, bir statü. Kişiyi o siyasal topluluk içinde belirli haklar ve görevler yüklenen bir statü.

Vergilendirme unsuru,; iktidarın merkezileşmesini konuşurken yani neden burjuva sınıfının merkezi bir iktidara ihtiyaç duyduğunu vergi konusunda sık sık karşımıza çıktı mesala merkezi bir ordu yok savaşanlar sınıfı var bir yere savaşa gidilecek , bir yer yağmalanacak hemen finans için vergi alınır . Bu vergiler genellikle çok ağır ve keyfi oluyor ve genellikle toplumun en alt tabakasına vergi yükleniyor ve bu yüzden toplum tarafından isyan ediliyor hatta çoğu zaman ayaklanmalar isyanlar oluyor vergi meselesi yüzünden.. Hatta hatırlarsanız Fransız devrimi öncesinde bütün bu olaylar nasıl patlak veriyordu Fransa iflas edince devlet olarak vergi reformu konmaya çalışılıyor ve imtiyazlı gruplar vergiye karşı çıkıyorlar onlara göre vergi alt tabakanın ödemesi gerektiğine , kendilerini o kadar ayrıcalıklı görüyorlar ki kendilerinin vergiden bile muaf olması gerektiğine inanıyorlar eşit bir şekilde vergi ödemek istemiyorlar.

Oysa modern devlette artık vergilendirme kamu hizmetini finanse etmek için yapılan bir şeydir. Merkezi ve sistematik olarak yapılan bir şeydir. Vergide adalet eşitlik verginin temel ilkelerinden biridir. Vergide adalet : Gelir düzeyinize göre farklı vergi dilimlerinde olursunuz, mesala az kazanan az vergi verir çok kazanan daha yüksek vergi verir . Asgari ücretin de hatta vergi dışı bırakılması gerekir bu uzun zamandır tartışılan bir konu öyle değil aslında uygulama ama asgari ücret zaten minimum düzeyde olduğu için normalde vergi dışı bırakılması gerekir . Yani mali gücüne göre kamu hizmetinin finansına katılması gerekir vergide adalet prensibi gereğince ve vergiden toplanan paranın gerçekten kamu hizmetinin finansında kullanılması gerekir. Bu da ancak tabii ki şeffaf bir bürokrasiyle olabilecek bir şey. Yani hesap verilebilir denetlenebilir bir bürokrasiyle verginin amacına uygun bir şekilde kullanılıp kullanılmadığının kontrol edilmesi mümkün olabilir.

Bütün bu unsurlara baktığımızda modern devlet üç unsurla açıklanır demiştik. İnsan unsuru , ülke unsuru ve egemenlik unsuru. Devlet genellikle üç unsurla anlatılır ve buna üç unsur teorisi denirdi. Günümüzde modern devleti anlamak için bu üç unsurun yetersiz olduğu biliniyor ve dolayısıyla bahsettiğimiz bütün bu unsurlar modern devleti oluşturan unsurları açıklıyor yani egemenlik , kişisel olmayan iktidar, meşru bir otorite unsuru , bürokrasi unsuru, vergilendirme unsuru, bütün bu unsurlar modern devleti anlamak için gerekli olan unsurlar.

Bütün modern devletler mesala iktidarın kişiler üstü olduğu, hukukun üstün tutulduğu, anayasaya bağlı kalınan demokratik devletler anlamına gelmez . Çünkü modern devlet çağdaş ilerici devlet anlamına gelmez. Modern devlet sadece tarihin belirli bir döneminden itibaren şekillenen devleti sosyolojik olarak tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. İlerici de olabilir gerici de olabilir,

demokratik de olabilir anti demokratikte olabilir , insan haklarına dayalı da olabilir , insan haklarına dayalı olmayabilir de, sonuçta günümüzün devletleri modern devlet olarak adlandırılır.

Modern devlet modern kavramının yaptığı olumlu çağrışımlardan ötürü genellikle ilerici çağdaş insan haklarına dayalı olarak düşünülüyor çağrışım yapıyor öğrencide oysa modern devlet bu demek değil. Ama tabii ki bütün bunlar modernleşme sürecinde modern devletle birlikte mümkün olan bir şey. Yani modern öncesi devletlerde kişiler üstündü yani hukukun üstünlüğü vs. söz konusu değildi. Bunlar tarihsel süreçler sonucunda verilen mücadelelerle şekillenen şeyler. Yani feodal toplumda zaten belirli sınıflar, gruplar belirli imtiyazlara sahip olduğu için orada ne eşitlikten bahsedilebilir nede hukukun üstünlüğünden bahsedilemezdi. Bütün bunlar modern devletle birlikte ortaya çıkmış modernleşme sürecinde ortaya çıkmış şeylerdir o anlamda modernleşme sürecinin olumlu bir anlamı da var.

İDEOLOJİ NE DEMEK :

Konuya ideolojik yaklaşmak ne demek : hepimizin kaçınılmaz olarak yaptığımız bir şey. Çünkü ideolojiler aslında etrafımızda olan biteni hayatı , toplumu, devleti , nereye koyduğumuzu, bunlara ne anlam yüklediğimizi açıklama biçimimizdir. Hepimiz şu veya bu ideolojiden çıkarak farkında olalım yada olmayalım belli bir ideolojiler perspektifinden zaman zaman bakıyoruz ki bu normal bir şey. Ama şuna dönüştüğü zaman ideolojik körlük olduğu zaman her şeyi savunduğumuz ideolojinin perspektifinden analiz etmeden , düşünmeden refleksif olarak kabul veya reddettiğimiz zaman mesele bir körlüğe dönüşüyor irrasyonel (gerçekdışı) hal alıyor çünkü o zaman taraflar oluyor belirli ideolojilerin temsilcisi olan, hiçbir konuyu farklı bir şekilde ulusal gerçekliğinde ele alamıyorsunuz çünkü orada ideolojik körlük oluyor kamplaşma oluyor .

İdeoloji nereden ortaya çıkmış: Aslında geleneksel toplumlarda insanlar gündelik hayatlarında yani modern öncesi toplumlar demek istiyorum geleneksel derken . bu modern öncesi toplumlarda siyasetle uğraşmak sadece küçük bir grubun yani küçük elit bir grubun elinde. Bunların dışındakiler siyasetle pek uğraşmıyor çoğunluğunun hayatını daha çok gelenek-görenekler belirleyici. Modernleşmeyle birlikte modern toplumlara dönüşmekle birlikte gelenekler insan hayatında eski gücünü yitiriyor. Olan biteni anlamak , veya hayatımızı, tercihlerimizi biçimlendirmekte gelenekler eskisi kadar belirleyici olmuyor. İdeolojilerin aslında bu boşluğu doldurduğu düşünülüyor. Yani modern manifestolarda gelenekler eskisi kadar belirleyici olmadığı için buradan boşalan yeri ideolojilerin doldurduğu düşünülüyor ve ideoloji kavramını aslında bir bilim olarak bilim olma iddiasıyla ortaya atmış kavramı ilk ortaya koyan Antoine Desttut de Tracy diye Fransız İdea (düşünce , fikir) ve Logos kavramlarının yani akıl ve bilim olarak kullanılır burada bilim anlamında kullanılıyor yani düşünce bilimi anlamında ideolojik kavramını ve bir düşünce bilimi yaratmak iddiasıyla ortaya atıyor.

Amacı pozitif bir bilim kurmak. Nasıl olacak bu ; insanların düşüncelerine, davranışlarına yön vererek onların belirli bir şekilde hareket etmeye teşvik edecek veya yanılgılardan kurtaracak bir düşünce bilimi yani pozitif bir bilim toplumsal bir bilim. Belirli kuralları olan o kurallara, yasalara uygun hareket edildiğinde belirli tarz insanları belirli şekilde davranmaya sevk edilebileceği bir bilim yaratma hevesiyle ortaya çıkıyor. Zamanla Ortaya ideologlar çıkıyor. ,ideologlar halk arasinda laf ebesi olarak adlandırılan insanlardır. Aslında çoğu zaman safsatayla olayları manipüle ederek insanların düşüncelerini yönlendiren kişilerdir İDEOLOGLAR. Yani kendi düşüncelerini egemen kılmak için empoze etmek için bu kavramları kullanırlar.

İdeologların ortaya çıkmaya başlamasından sonra ideoloji olumsuz bir anlam taşımaya başladı . Oysa kavramı ortaya atan kişinin amacı pozitif bir düşünce bilimi kurmaktı. Kavrnamın bu olumsuz anlamını daha sonra Marksiz ideolojide benimsedi. MARKSİZİMdede aslında ideolojinin kendisi

olumsuz bir anlam taşır . çünkü ideoloji ilk başta klasik Marksizme göre yanlış bilmiş demekmiş aslında yani yanlış bilmiş : egemen sınıfın hakim olan sınıfın kendi düşüncelerini dayatmak için kullandıkları ve böylece egemen pozisyonlarını sürdürmek için kullandıkları bir araçtır. Kişinin gerçekliği olduğu gibi görmesini engeller dolayısıyla olumsuz bir anlam taşır.

Sonra 20. Yüzyıldan itibaren ideoloji kavramı yeniden olumlu bir anlam taşımaya başlıyor. Gram Şii Altuslar bunlar yine marksiz gelenekten gelen ama neo marksiz olarak daha farklı ekoller bir sürü farklı ekoller var bütün bu ideolojiler içinde klasik marksizmi kimi açılardan eleştiren ve daha farklı yorumlayan isimler mesela Gramm Şii ideoloji kavramını olumlu bir anlam yüklüyor çünkü sadece yöneten sınıfın ideolajisi olmaz bunun yanında yönetilen gruplarda kendi hegemonyalarını kurmak için mücadele edebilirler. Yani nasıl ki egemen güç toplumu ikna etmek için , meşruiyeti sağlamak için, yönetilenin rızasını almak için belirli kültür politikaları üretiyorsa, aynı şekilde yönetilen kısımda kendi kültür politikalarını oluşturmak isterlerki dolayısıyla onlarda kendi ideolojilerini buna hizmet edecek şekilde kullanabilirler ki burada ideoloji olumlu bir anlam kazanmış oluyor.

Hiçbir yönetim salt zora baskıya dayalı olarak gücünü sürdürmez aynı zamanda iknaya da ikna yöntemlerine başvurur. Burada devletin ideolojik aygıtları ve baskı aygıtları ortaya çıkıyor . Baskı aygıtları polis asker güvenlik güçleri vs. yeri geldiğinde zora şiddete başvuran devlet aygıtları. Ama devlet yönetimini sadece bunlarla sürdürmez ideolojik aygıtları da var siyaset , kültür, eğitim aygıtları tüm bunlar aslında devletin ideolojik aygıtlarıdır. Bu ideolojiyi insanlara benimsetmeye ve sürdürmeye yarayan aygıtlardır bunlar. Yani ideoloji kavramına baktığımızda aslında bir düşünce bilimi kurma iddiasıyla ortaya çıkıyor dedik, modern öncesi geleneksel toplumlarda geleneklere göre insan hayatı şekilleniyorken geleneklerin geri planda kalmasıyla bu boşluğu artık ideolojiler doldurmaya başlıyor. Yani etrafımızda olan biteni neye göre açıklayacağız, topluluğu neye göre açıklıyoruz, devleti nasıl anlamlandırıyor açıklıyoruz, bireyi nereye koyuyoruz, bireyin hakları, özgürlükleri varmıdır, bütün bunlara ilişkin farklı ideolojiler bize bir şeyler söylüyor ve bizde bunlardan bazıları bizi ikna ediyor çevremizde olan biteni açıklarken dünyayı açıklarken bunlara başvuruyoruz , kimisi de bizim için ikna edici olmuyor.

Modern siyasal ideolojiler denince burada bahsettiğimiz daha ziyade ideolojilerin klasik anlayışları. Kendi içinde bu ideolojilerde farklı farklı ekollere ayrılıyorlar. Farklı farklı dönemlere ayrılıyorlar.

LİBERALİZM: Kelime olarak baktığımızda liberal özgürlük . Antik Yunanda biliyorsunuz özgürlüğün iki anlamı vardı. Bunlardan biri köle olmayandı öncelikle çünkü o dönemde kölelik yasal bir kurumdu 19. yüzyıla kadar kölelik farklı şekillerde sürüyor, dolayısıyla özgür olmanın köle olmamakla ilgili bir anlamı var ama liberal ideolojideki özgürlükteki anlamı bunun çok ötesinde bir anlam taşıyor.

Liberalizmde kabaca kendi içinde üç döneme ayrılıyor: 17, 18, yüzyıldaki aslında klasik liberalizm , daha sonra bu 19. 20. Yüzyılda özellikle sanayi devrimin en yaşanmasından sonraki işçi sınıfının kalabalık geniş bir sınıf olarak ortaya çıkmasıyla birlikte ve liberalizmi eleştirmesiyle sosyalizm tehdidi vs. ile birlikte klasik liberalizmin artık tıkanıdığı noktada artık başka bir şeye dönüşmek zorunda kalıyor ve revize edilerek (yeniden gözden geçirip düzenleme) sosyal liberalizme dönüşüyor. Fakat 1970 lerden itibaren bir petrol krizi yaşanınca sosyal devlet politikaları , sosyal liberalizmde bir tıkanma noktasına geliyor ve dolayısıyla bu sefer neoliberaller ortaya çıkıyor bunlar sosyal liberalizmi eleştirerek sosyal liberalizmi bir sapma gibi gördüklerinden klasik liberalizme dönüşmesi gerektiğini söylüyorlar.

ÖZGÜRLÜKEŞİTLİK MESELESİ: Bu ideolojiler özgürlüğe nasıl bakıyor, topluma, devlete ve hukuka nasıl bakıyorlar. Klasik anlamda liberalizmde negatif özgürlük vardır. Negatif özgürlük bir

müdahalede bulunulmaması anlamına geliyor yani ÖZGÜRLÜK aslında bireyin dışsal bir müdahale olmadan istediği her şeyi yapabilmesi anlamına geliyor. Klasik liberalizmde bireyin doğuştan özgür olması ve her bireyin eşit ahlaki değere sahip olduğu anlayışı var demiştik. ;

Ama klasik anlamda liberalizm mevcut eşitsizliklerle ilgilenmez oradaki eşitlik anlayışı daha ziyade fırsat eşitliğidir. Yani sistem herkese eşit fırsatlar sunuyorsa ve bu fırsatların önüne de bir engel çıkarmıyorsa kişiyi bir şey yapmaktan alıkoymuyorsa kişi özgürdür ve diğerleriyle eşit imkanlara sahiptir. Dolayısıyla sonradan ortaya çıkan eşitsizlikler sorun olarak görülmez. Ama bu şekli değişiklik anlayışı ve tabii ki bu her zaman çok adil sonuçlar vermiyor. Liberalizmi daha önce konuşurken bu özgürlük ve eşitlik anlayışı ancak serbest piyasa ekonomisinde kabul ediliyor orada da birey rasyonel bir varlıktır herkesin önünde eşit imkanlar var fırsatını daha iyi değerlendiren daha iyi yere gelir fırsatı yeterince değerlendiremeyen aslında kendi beceriksizliğinden yada yanlış tercihlerinden dolayı değerlendirilir dolayısıyla da eşitsizliğin kendisi bir problem olarak görülmez. Oysa 19.ve 20 yüzyılda ekonomik krizde yaşanmasından sonra liberalizme yöneltilen eleştirilerle birlikte artık negatif özgürlük yaklaşımının yetersiz olduğu ve pozitif özgürlük yaklaşımının benimsenmesi gerektiği düşüncesi daha öne çıkıyor ve burada maddi eşitlik hedefi var yani şeklen yasanın herkese eşit davranması değil gerçekten fiilinde eşitliğin sağlanması için birtakım tedbirlerin alınması veya mekanizmaların oluşturulması ortaya çıkıyor. Şekli değişiklik anlamında herkes birbirinden farklıdır sınıfamızda herkesin ailesi maddi durumu sosyal statüsü vs. farklıdır ama yasa bu değişiklikleri dikkate almaz yasa önünde herkes eşittir.

Yasa önünde eşitlik çıkmadan önce ne vardı mesela aristokratların belirli ayrıcalıklara sahip olması vardı fakat yasa önünde eşitlik çok önemlidir aslında fakat yasa önünde eşitlik şu durumda ilgilenmez mesela burada 3 farklı boyda çocuk var maç izlemeye çalışan şekli eşitlik yaklaşımıyla yaklaştığımızda Siz bunların hepsini aynı şekilde muamele edersiniz yani hepsinin altına eşit uzunlukta yükseklikte kürsü koyuyorsunuz Stadı göre bilsinler diye ama değişen bir şey olmuyor kısa boylu olan hala kısa uzun boylu olan daha da uzuyor yani mevcut eşitsizlikleri dikkate almadığınız da avantajları dezavantajları dikkate aldığınızda Aslında şekli eşitlik anlayışı adil bir sonuç vermiyor Dolayısıyla eşitliği sadece şey şekli ile sınırlamak gerekiyor acil olan yaklaşıma göre daha dezavantajlı konumda olanları daha fazla fırsat vermek gerekiyor ya da onun dezavantajını ortadan kaldıracak ek tedbirler almak gerekiyor.

Klasik anlamda liberalizm mevcut eşitsizliklerle ilgilenmez oradaki eşit ağırlık anlayışı Daha ziyade fırsat eşitliğidir yani sistem herkese eşit fırsatlar sunarsa ve bu fırsatların önüne de bir engel çıkarmıyorsa kişiyi bir şey yapmaktan alıkoymuyorsa müdahale etmiyorsa kişi özgürdür ve eşit imkanlara sahiptir Dolayısıyla sonrasında ortaya çıkan eşitsizlikler sorun olarak görülmez Ama bu şekli değişiklik anlayışı her zaman çok acil sonuçlar vermiyor liberalizmi daha önce konuşurken birey rasyonel bir varlıktır herkesin eşit imkanları vardır fırsatı yeterince değerlendiremeyen aslında kendi beceriksizliğinden ya da yanlış tercihlerinden dolayı Dolayısıyla eşitsizliğin kendisi bir problem olarak görülmez Oysa dünya çapındaki ekonomik krizin ortaya çıkmasından sonra artık negatif özgürlük yaklaşımının yetersiz olduğu ve pozitif özgürlük yaklaşımının benimsenmesi gerektiği fikri daha ortaya çıkıyor Ve burada maddi eşitlik yani sadece şeklen yasanın herkese eşit davranması değil

Sosyal liberalizm de dolayısıyla yine bir kapitalist ekonomi var aslında yani kapitalizme karşı bir şey değil sosyalizm ama klasik liberalizmin eleştirildiğini ve farklı bir şey dönüştürüldüğünü görüyoruz yani şekli değişiklik anlayışı ile inilmiyor

Çin kapitalist bir ülke dünyadaki en büyük sermayelerden birisi onda fakat tam bir devlet kontrolü var Serbest Piyasa ekonomisi yok da devlet her şeyin üzerinde söz sahibi ve her şey devletin denetiminde tam bir otoriter totaliter rejim ve Stalin döneminde olan da bu tabii. Ama teorinin kendisinde böyle bir şey yok Aslında baktığında protertia diktatörlüğü aşamasından sonra Devlet zaten ortadan kalkacak Çünkü devlet bir toplumda zaten toplumsal sınıfların varlığı sürer Oysa sınıfsız bir toplum ideali var Yani devlet varsa mutlaka orada hakim olan sınıfın kendi hâkimiyetini sürdürmesi için kullandığı bir araçtır ki öyle olur devleti ele geçiren Ondan sonra vazgeçmek istemiyor Dolayısıyla pratiği ve uygulaması birbirinden çok yani liberalizmde olan problem yani liberalizmin içindeki o özgür eşit ahlaki değerlere sahip birey anlayışının Aslında uygulamaya yansımaması benzer bir şey Marksist Sosyalist ideolojide de var Çünkü bunu uygulamaya dökmeye çalışan devletler çoğu Aslında nihai olarak devleti ele geçirdiğinde o imtiyazların dan vazgeçmek istemiyorlar ve Devleti onlar için baskı aracı olarak kullanmaya çalışıyorlar

80'lerden itibaren karşımıza çıkan neo-liberal yaklaşıma baktığımızda ise burada artık Keskin bir biçimde serbest piyasa ekonomisine dönüştüğünü görüyoruz Neo liberalizmin de tipik şeylerin devalüasyon liberalizasyon ve özelleştirme. Bunları biliyorsunuz özelleştirme devlete ait işletmelerin elden çıkarılması özel sektöre verilmesi liberalizasyon ticari ilişkilerin serbestleştirilmesi Devalüasyon nedir çokça geçer Aslında esnekleşme diye iyi bir şey gibi gösterilir ancak devletin ekonomiye müdahale etmemesi için olabildiğince az düzenleme yapması mesela gelişmiş ülkelerde detaylı detaylı düzenler O yüzden büyük şirketler mesela Avrupa ya da Amerikalı şirketler kendi ülkelerinde fabrika kurmazlar da Uzak Doğu'da açarlar fabrikalarına niye böyle yaparlar Çünkü oralarda hukuk daha esnektir daha az gelişmiş ülkeler ülkelere sermaye çekebilmek için daha esnek düzenleme yaparlar çeşitli muafiyetler getirirler çok daha ucuza insan gücü çalıştırabilirsiniz Avrupa'da işçi çalıştırma maliyeti çok yüksek olduğu için orada fabrikanın kapatıp Uzakdoğu'da ya da Afrika'da açtığına çok daha düşük maliyetlerle çok yüksek karlara insanları çalıştırabilirsın devalüasyon buna hizmet eder olabildiğince devletin hukuken de az düzenleme yapıp daha az müdahale etmesi. Tabii şundan da bahsetmek gerekiyor liberalizmde birey her şeyin merkezine konur ve her şey bireyden çıkıyor klasik liberalizm de mesela çeşitli dernekler sendikalar bu tarz örgütlenmeler de bireyin özgürlüğünü sınırlar birey doğuştan özgürdür eşit haklara sahip olmalıdır devlet hiçbir şeye karışmaz. klasik liberalizm de bunlar özgürlüğe müdahale eden kurumlar olarak görülüyor yapay kurumlar ama sosyal liberal yaklaşımdan bahsederek sosyal hakların sağlanması çalışma saatlerinin iş koşullarının düzenlenmesi için hep beraber mücadele etmek örgütle hareket etmek veya belirli meslek gruplarının kendi içlerinde dayanışmasını sağlamak gereklilik olarak görülüyor. negatif özgürlük pozitif özgürlük meselesi yani birinde hiçbir şekilde karışmak istenmiyor diğesinde ise özgürlük kişinin kendini gerçekleştirebilmesi için ona bir takım imkanların sağlanması yaratılması olarak düşünüldüğü için bu tür tırnak içinde müdahaleler özgürlüğünü sınırlayan bir şey değil. Sosyalizme baktığımızda bunun da kendi içinde farklı farklı yaklaşımlar var sosyalizm ana başlığı marksizmle sosyalizm başlığı altındaki yaklaşımlardan biri aslında burada liberalizme bir tepki olarak ortaya çıkan bir ideoloji yaklaşımı görüyoruz liberalizmde liberal yaklaşım da her şeyin merkezinde birey varken bu sefer Sosyalist yaklaşımda toplum birey karşısında. Sosyalizm liberalizmin eleştirisi üzerine kurulu olduğunu bilmek lazım bir kere doğuştan Özgür eşit doğuştan belirli haklara sahip insan yaklaşımı sosyalizmin kabul ettiği bir yaklaşım değil

Yani insan doğuştan Özgür değildir doğuştan birbirine eşit de değildir Eşitlik söz konusu değil Bunlar ancak mücadele ile kazanılan şeylerdir Peki liberalizm niye böyle olduğunu savunur Çünkü sanki hepimiz özgür ve eşit doğmuşuz gibi bir vizyon yaratır ve güçlü olan sınıf sermayeye sahip olan sınıf üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf bu şekilde egemenliğini sürdürür hepimiz yasa önünde eşit olduğumuz yani yanılışına kapılırız Oysa hepimiz yasa önünde eşit değilizdir bazıları

diğerinden daha eşittir meselesi var ya Dolayısıyla burada özgürlük ve eşitlik yaklaşımı liberalizmden epey farklıdır burada tam eşitlik anlayışı vardır yani üretim araçları Özel mülkiyet konusu olmayacak Sadece sermaye sınıfının tekelinde olmayacak üretim Kolektif olarak yapılacak ve herkeste ihtiyacına göre ihtiyacı kadar bu üretilen şeyden faydalanacak devlete bakış sosyalizm de gayet olumsuz Çünkü Devlet zaten yöneten sınıfın yönetilenler üzerindeki baskısını sürdürmeye yarayan hukuk. Dolayısıyla aslında nihai devlet devletsiz olmak demek. Devletin önce Tabii ki ele geçirilmesi ve tasfiye edilmesi gerekiyor. Nihai Hedef aslında sınırsız bir topluluğun organizesi tam anlamıyla insanların özgür olabilmesi için devletsiz topluma geçiş .

Marksizmd e ekonomik boyutunu konuşmuştuk o boyutuna çok girmeyeceğim Düşünsel boyutuyla baktığımızda idealist felsefeden İngiliz iktisat okulundan ve Fransız sosyalizmi nden etkilenmiş bir ideoloji sosyalizm ana başlığı altında inceleyeceğimiz ideolojilerden bir başkası şimdi özgürlük ve eşitlik meselesine yaklaşımı nasıl Tabii sosyalistlere benzer şekilde sosyalist bir ideoloji olduğu için bireyler doğuştan Özgür değildir Çünkü sınıflı toplumlar için Bunu söylüyoruz burada materyalist bir yaklaşım söz konusu olduğu için yani materyalizmin idealizmin zıttı anlamında materyalizm yoksa maddiyatçı anlamındaki materyalizm değil buradaki Materyalizm bazen karıştırılıyor

Materyalizm şu demektir marksistlere göre insanın bilincini belirleyen şey içine doğduğu toplumsal koşullardır Yani biz dünyayı düşüncelerimizle Yaratmıyoruz aslında bizim düşünce biçimimizi içine doğduğumuz koşullar belirliyor Biz doğuştan özgür değiliz doğuştan eşit de değiliz çünkü sınıflı toplumların içinde doğuyoruz ve ancak bu toplumsal yapının değiştirilmesi ile dönüştürülmesiyle biz özgürlüğümüzü kazanabiliriz ve sınıflı toplumların ortadan kaldırılması ile eşitlik sağlanabilir burada marksizmi anlamak için yabancılaşma kavramını da bilmek gerekir yabancılaşmadan kasıt ne ekonomik boyutunu konuşurken mal ve Meta ayrımı yapmıştı marksizmd e insan ekonomik kavram olarak da Meta kişi bir şeyi kendi ihtiyacı karşılamak için aldığında ona mal deriz ama onu satıp para kazanmak yani piyasa için üretim yaptığında bu Meta olarak adlandırılır.

Şimdi yabancılaşma metalaşma denen şey de aslında materyalist toplumlarda üretim için de kaçınılmaz olan bir şeydir marksizmin ortaya çıkardığı bir şey ama sonra farklı yaklaşımlar analizlerinde kullanıyorlar yabancılaşma Aslında insanın kendini Özgür doğayı yaratma gücüne sahip bir varlık olarak görmesi yani giderek doğaya çevreye içinde yaşadığımız her şeyi yabancılaşıyoruz. Çünkü bu kapitalist ekonomik modelde hepimiz üretim çarkının dişlisi gibiyiz aslında yani üretim sürecinin bir yerine bakıyoruz ama ne işe yarıyoruz Total olarak kabul ettiğimiz şeyden ne kadar pay alıyoruz . Bunun üzerinde bir söz hakkımız yok dolayısıyla da yaratma gücüne sahip doğaya hükmeden bir varlık olarak görmüyor İnsanlar kendini kapitalist toplumlarda emeğe yabancılaşıyor kendine yabancılaşıyor dolayısıyla yabancılaşmadan da kurtulmamız gerekiyor gerçekten özgür ve eşit olabilmemiz için.

Diyalektik yöntem (kitaptan buraları mutlaka okuyun dedi hoca)

diyalektik yöntemden kastedilen şu: nasıl ki zamanında ilkel kominal toplum vardı sonra kalıcı topluma döndü kendi antitezini üretti sonra o başka bir şeye dönüştü feodal toplum ortaya çıktı. bu TEZ –ANTİTEZ-SENTEZ meselesi diyalektikte. Yani her şey kendi karşıtın da içinde Barındırır onunla ilişkiye girer onun sonucunda sentezie ulaşılır. Bu nasıl ki ilkel toplum kalıcı toplum feodal toplum Bunlar birbirine dönüştüyse birgün kapitalist toplumda başka bir şeye dönüşecek ve Sosyalizm aşamasından sonra artık nhai olarak devletsiz ve sınıfsız bir topluma geçirecek orada artık gerçek anlamda birey eşit olacak diğerleriyle özgür bir toplum olacak sadece belirli bir sınıfın diğerleri üzerinde taakküm kurması söz konusu olmayacak.

Faşizme baktığımızda Faşizm diğer ideolojilerden farklı olarak kendi içinde tutarlı bütünlüklü veya sınıfsal Temelli analizler getiren bir ideoloji değil, anti ideoloji olarak tanımlıyor kendini yani antiliberal, Antikapitalist, antisosyalist, antidemokrasi yani hepsinin karşısında mesela kapitalizme karşılar ancak kapitalist ekonomik modelden de tam olarak vazgeçemiyorlar.

Faşizm Bu arada İtalya'da mussolinin kendi kullandığı isim yani faşist Parti adı ile Parti ortaya çıkıyor o zaman henüz Tabii Faşizm deneyimlenmediği için bugünkü gibi bir çağrışımı yok bu yasal olarak kullanılan bir kavram ama bugün pek çok hukuk sisteminde faşist Parti diye bir ad kullanılmaz kuramazsınız yasaklanmıştır çünkü ama o zaman partinin kendisini faşist Parti olarak adlandırıyor kurulan parti böyle ortaya çıkıyor .

Süreçten biraz bahsetti Geçen hafta anlatan arkadaşlarınız ama detayına girmediler zaman nedeniyle Ben de çok girmeyeceğim o kısımları okursunuz ama I Dünya Savaşı'ndan önce bu hareketlenme başlıyor 1. Dünya Savaşı'ndan İtalya'nın yenilgi ile çıkmasından sonra da giderek güçleniyor ve yönetimi ele geçiriyor nasyonal sosyalizm de bunun Almanya'da ortaya çıkan versiyonu kimi ortak yönleri var ama birbirinden farklılaşan yönleri de var nasyonal sosyalizm de Artık tek bir kişi kendini devlet hukuk ideoloji her şey olarak görüyor yani Hitler almanya'sında adının nasyonal sosyalizm olması da aslında hiçbir alakası yok sadece o dönem sosyalist takımlarla İşçi sınıfı arasında onlar için de bir çekim gücü oluşturmak için sosyalizm kavramı kullanılıyor ama bunun önüne Nasyonal getiriliyor yine nasyonal sosyalizm ile faşizm kendini anti liberal anti Sosyalist vesair olarak tanımlıyor ve her iki ülkede de yani hem İtalya'da Hem Almanya'da faşist ve Nasyonal Sosyalist partiler Aslında demokratik rejimler iktidardayken Daha doğrusu demokrasi hakimken demokratik yollarla yani demokratik bir rejim varken demokratik yollarla iktidara geliyorlar ama iktidarı ele geçirdikten sonra Hitler mesela çeşitli faili meçhul olaylar yaşıyor suikastler toplumsal kargaşalar vesaire kimin yaptığı asla ortaya çıkmıyor gerçek faileri bulunmuyor sosyalistler komünistler yapmıştır diyor sonra bu gerekçeyle anayasa askıya alınıyor olağanüstü rejim ilan ediliyor ve ondan sonra bütün yetkiler bendedir diyerek Artık tamamen kendisini yetkilendiriliyor. Ve kendine has özellikleri var demiştik orada ırk üstünlüğü olgusu çok fazla nasyonal sosyalizm de hepimizin bildiği o Aile meselesi var ya Hani her şeyden arındırılmış kutsal bir cermen ırkı meselesi Bununla ilgili çok fazla belgesel var izlemek isterseniz tavsiye ederim

İtalya'daki faşizmin de kendine özgü özelliklerinden biri bu konferansyon modeli mesela Mussolini iktidara geldiğinde ülkede 22 tane konferansyon kuruluyor bütün işçi ve işverenlerin bu Konfederasyonu üye olma mecburiyeti tutuluyor ve sonra da Hepsinin başına kendisini getiriyor kendisine bağlıyor bireyin hiçbir önemi yok bireyler sadece devlete hizmet ettikleri kadar önemliler eşitlik veya özgürlük gibi bir dert yok. Çünkü eşitlik ve özgürlük idare zaten eşitliği inanmıyor diyor ki mesela toplumun alt katmanından birisi ile Bir doktor bir mühendis eşit değildir zaten . Mesela Aysu Kayacı nın çobanla benim oyum bir midir diye bir lafı vardı onun gibi .

Faşizmde aslında insanlar arasında eşitlik yoktur. Çünkü toplumda herkesin yerine getirdiği görevler farklıdır herkesin önemi farklıdır Dolayısıyla eşitlik söz konusu değildir özgürlük de söz konusu değildir önemli olan devlet devletin çok kutsal olduğunu görüyoruz .

Hukuk da ancak devletin güvenliğini sağladığı ölçüde önemli hukukun işlevi de bu mesela ceza hukuku zamanında İtalya'dan alındığı için ceza hukukunda çok eleştirildi sonra revize edildi en son Almanya'dan adapte edildi ceza hukukunda şöyle bir yaklaşım var senin Neyi ne niyetle baktığını önemli niye topluma dedikleri şeyi yapmaya çalışıyor Aslında hakimler ve savcılar ve nihai olarak senin yaptıklarının devlet aleyhine olduğuna karar verirlerse sen suçlusun ondan sonra sen suçsuzlugunu ispatlamaya uğraş dur yani hukukta böyle anayasallaştırıyorlar her şeyin aynısı.

Gündemdeki olayları değerlendirirken liberalizm eleştirisi olarak gösterilen mesela Uygur Türkleri meselesi çokça söylendi biliyorsunuz Geçenlerde Birleşmiş Milletler'e üye 22 tane devlet Çin'in Uygur türklerine o bölgedeki Müslümanlara yaptığı ihlalleri protesto etmek için bir açıklama yaptı Hem Çin bu bölgeye ziyaretler etmesi için bu toprakları açmalı ve hem de bu ihlallere son vermeli diye bir protesto bildirisi yayınladılar Avustralya Yeni Zelanda Kanada Almanya İsveç Letonya İtalya İspanya vs. ile Avrupa devletleri .

Sonra bir de karşı bildiri yayınlanmış çini destekleyen bir bildiri yayınlanmış 37 tane devlette Çini desteklemiş bir bildiri yayınlamış orada da farklı ülkeler var Kuveyt Katar Birleşik Arap Emirlikleri filan var Ben şöyle bir şey geliştirdim millet dayanışması vardır sınıf savaşı yoktur bu tam da aslında sermaye dayanışmasını gösterir protesto eden devletler arasında Türkiye varmı yok . Karşı bildiriye bakıldığında da millet dayanışması vardır sınıf savaşı yoktur demiştik ya tam tersi sermaye söz konusu olduğunda devletlerin nasıl birleştiğini gösterir. sermaye dayanışması var niye millet dayanışması yoksa niye protesto eden ülkeler arasında Türkiye yok Azerbaycan yok o bölgedeki Müslüman devletlere , Müslümanlara yapılan bu insan hakları ihlallerinin karşısında değilde tarafında yer alıyor Katar.. O yüzden derler ya sermayenin dini yoktur sermayenin milleti de yoktur. Sermaya sözkonusu olduğunda dinin milletin önemi olmadığını gösteren çok güzel güncel bir olay bu aslında.